
ΑΛΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΖΕΡ
(«διεθνιστης»)
το αναρχικο κινημα στην κινα
3η ΕΚΔΟΣΗ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΑΛΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΣΕΡ
«Διεθνιστής»

ΤΟ ΑΝΑΡΧΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΚΙΝΑ

Μετάφραση:
Νίκος Β. 'Αλεξίου

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Τὸ ᾿Αναρχικὸ κίνημα στὴν Κίνα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Νίκος Β. ᾿Αλεξίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: Λουκᾶς Γιοβάνης, Θεμιστοκλέους 80, τηλ. 615.079

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», Μαυρομιχάλη 8
ΑΘΗΝΑΙ

«Ἂν ποτὲ κανεὶς φαντάστηκε, ὅτι οἱ ἀναρχικοί, θὰ τοῦ προσφέρουν τὴν ἐλευθερία, θὰ λύσουν τὰ προβλήματά του, θὰ τὸν ὁδηγήσουν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δὲν κατάλαβε ποτὲ τὸν ἀναρχισμό...»

Σὶ Φοὺ

Πρόλογος

Ὁ ἀγώνας τοῦ Κινέζικου λαοῦ ἐνάντια στὸ δεσποτισμὸ καὶ τὴν τυραννία, εἶναι ἀπαράμιλλος μέσα στὴν ἱστορία τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ὁ Κινέζικος λαὸς ἔχει ὑποστεῖ κάθε δυνατὴ μορφὴ τυραννίας πάνω στὸ σβέρκο του. Ἀναζητώντας μιὰ νέα κοινωνικὴ τάξη βασισμένη στὴ δικαιοσύνη, ἔχει ἀντιμετωπίσει τὶς πιὸ ἀκραῖες μορφὲς καταπίεσης ποὺ ἔχει γνωρίσει ποτὲ ὁ ἄνθρωπος. Ἡ ἀδιαφορία κι ἡ περιφρόνηση μὲ τὶς ὁποῖες ἀντιμετώπισαν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ μόχθου οἱ ἀλλεπάλληλες κυρίαρχες κάστες τῆς Κίνας, μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μόνο μὲ τὴ στάση τῆς Ἰσπανικῆς ἀριστοκρατίας, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ πιστεύει καὶ σήμερα στὸ Θεϊκό της δικαίωμα νὰ κυβερνᾶ.

Ἀλλὰ οἱ ἐθνικὲς διαφορὲς ἀρχίζουν νὰ ἐξαφανίζονται ὅταν οἱ λαοὶ ἀνταποδίδουν τὸ χτύπημα στοὺς κυριάρχους τους. Εἶναι κατανοητὸ ὅτι οἱ μέθοδοι ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἀπ' τὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ κίνημα, σὰν ἀπάντηση στὶς θηριωδίες τῶν στρατοκρατῶν, τῶν γραφειοκρατῶν καὶ τῶν κυρίαρχων τάξεων τῆς Οὐράνιας Αὐτοκρατορίας, ὑπῆρξαν παρόμοιες μ' ἐκεῖνες ποὺ ἐφαρμόστηκαν ἀπ' τοὺς ἐραστὲς τῆς ἐλευθερίας, σὲ ὁποιοδήποτε μέρος μιὰ ἄρχουσα τάξη ἔχει προστέσει τὴ δύναμη τῆς καταστολῆς στὴν ἀπάτη τῆς κυριαρχίας.

Ἀναζητώντας τὰ ἴχνη τῆς καταγωγῆς τῶν Κινέζων Ἀναρχικῶν, στὸ μέτρο ποὺ ἀφορᾶ τὴ σύγχρονη ἐμφάνισή τους, ὁ «Διεθνιστὴς» φωτίζει ἕνα κομμάτι τῆς ἐργατικῆς ἱστορίας ποὺ δὲ θἄπρεπε νὰ ξεχαστεῖ. Ὅπως κι ἡ ἱστορία τοῦ Ἰσπανικοῦ κινήματος

ἢ τοῦ 'Αργεντίνικου, τοῦ Οὐκρανικοῦ ἢ τοῦ Βουλγάρικου, εἶναι χαραγμένη μὲ σημάδια ἀπὸ μάχες ποὺ εἶναι πολὺ πιὸ σημαντικὲς γιὰ μᾶς ἀπ' ὅτι οἱ ἰμπεριαλιστικοὶ πόλεμοι ποὺ ὑμνοῦνται στὰ σχολικὰ διδλία. 'Αλλὰ ἡ ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος δὲν ἐπαναλαμβάνεται ξανὰ γιὰ νὰ μνημονεύσει τὸ παρελθὸν ἢ γιὰ νὰ προσφέρει ἁπλῶς ἔμπνευση γιὰ τὸ μέλλον. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεφεύγει τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουμε καιρὸ γιὰ νὰ ἐπαναλάβουμε ξανὰ τὶς παλιὲς μάχες, ν' ἀνιχνεύσουμε τὸ ἴδιο ἔδαφος, νὰ γευτοῦμε τὴν ἴδια δρῶμα καὶ νὰ πολεμήσουμε τοὺς παλιοὺς ἐχθροὺς (ποὺ μερικὲς φορὲς ἐμφανίζονται μὲ νέο ὄνομα). Δὲν ὑπάρχει κανένα ἐκπαιδευτικὸ ἐγχειρίδιο γιὰ τοὺς ἀγῶνες τοῦ μέλλοντος, ἐκτὸς ἀπ' τὸ ἀρχεῖο τῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος.

Στούαρτ Κρίστι.

Πρόλογος στὴν τρίτη ἔκδοση

Αὐτὴ ἡ μικρὴ μπροσούρα ἔχει τώρα φθάσει στὴν τρίτη της ἔκδοση. Ἔχει μεγάλη ζήτηση στὸ ἐξωτερικό. Ἔχουν προγραμματιστεῖ μεταφράσεις της σὲ ξένες γλῶσσες κι ἡ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση ἀπ' ὅλες, προέρχεται ἀπ' τὴν Ὁμάδα τῆς Σαγκάης, ἡ ὁποία σκοπεύει νὰ τὴν ἐκδώσει στὰ Κινέζικα, σὲ μιὰ παράνομη ἔκδοση.

Στὴν πρώτη ἔκδοση ὑπῆρχε μιὰ ἀνακρίβεια, ἡ σύγχυση ἀναφορικὰ μὲ τὶς δυὸ ἐξεγέρσεις ποὺ ἔγιναν στὴν Σαγκάη — οἱ ὁποῖες συνέπεσαν χρονικὰ πολὺ κοντὰ — μιὰ Ἀναρχικὴ καὶ μιὰ Κομμουνιστική. Εἶναι ἕνα λάθος ποὺ ἐπαναλήφθηκε ἀπὸ ἀμέτρητους ἱστορικούς. Αὐτὸ διορθώθηκε στὴ δεύτερη ἔκδοση.

Ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἔγινε ἡ πρώτη ἔκδοση, ἔχουν ἐμφανιστεῖ πολλὰ βιβλία ποὺ ἀναφέρονται στὸ Κινέζικο ἐργατικὸ κίνημα, τῶν ὁποίων ὁ βαθμὸς ἀκριβείας ποικίλει. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς ἱστορικὸς στερεῖται τὴν πιὸ πολύτιμη πηγὴ ἀπ' ὅλες: τοὺς ἴδιους τοὺς ἀγωνιστές. Τὰ ἀκαδημαϊκὰ δημοσιεύματα, πάνω στοὺς ἐργατικοὺς ἀγῶνες τῶν Κινέζων μποροῦν νὰ ἐλεγχτοῦν σ' ἀντιπαραβολὴ μὲ τὴν μπροσούρα αὐτή, πράγμα ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει διδαχτικὰ ἀποτελέσματα.

Πιθανὸν σὲ κάποια μελλοντικὴ εὐκαιρία νὰ μπορέσουμε νὰ προστέσουμε ἕνα παράρτημα στὴν ἐργασία αὐτή, ποὺ νὰ σχολιάζεται τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν βιβλίων ποὺ ἐμφανίζονται τώρα, ἀναφορικὰ μὲ τὸ πρώιμο Κινέζικο ἐργατικὸ κίνημα καὶ τὸν ἀναρχισμό.

Οἱ Κινέζοι Ἀναρχικοί, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι κατατάσσονται ἀνάμεσα στὰ μεγαλύτερα ἀντιεξουσιαστικὰ κινήματα τοῦ κόσμου,

παραμένουν ἀκόμα ἄγνωστοι σὲ πλατειὰ κλίμακα. Στὴν ἴδια τὴν Κίνα, λόγω τῆς λογοκρισίας, τὸ παρελθόν τους εἶναι λιγώτερο γνωστὸ ἀπ' ὅτι στὸ ἐξωτερικό. Ἕνας διακεκριμένος Κινέζος ἀναρχικὸς ἀγωνιστής, ἕνας ἐκπρόσωπος τῶν ναυτικῶν, ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἑκατοντάδες ναυτεργάτες, σ' ἕνα παράνομο συνδικάτο, ὅταν ρωτήθηκε γιὰ νὰ πεῖ τὴ γνώμη του γιὰ τὴν ἐργασία αὐτή, ἀπάντησε χαριτολογώντας «Δὲν ἤξερα ὅτι εἴμαστε πραγματικὰ τόσο σπουδαῖοι». Κι ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ Πεκίνου λέγεται πὼς ἔχει ἀνακοινώσει ὅτι ἔλπιζε, ἐνῶ ἐγκωμίαζε τὰ «κινήματα εἰρήνης» στὴν Ἀμερική, πὼς «ἡ μικροαστικὴ παρέκκλιση τοῦ ἀναρχισμοῦ κι οἱ ἀναρχικὲς ὑποβολές, ποὺ προσπαθοῦν νὰ μιμηθοῦν δουλικὰ τὸν ξένο ἀναρχισμό, δὲ θὰ κυριαρχήσουν στὴ νεολαία μας». Οἱ παλιοί, καλοὶ ξένοι ταραξίες βρίσκονται παντοῦ, ἀκόμα καὶ στὴν Κίνα, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐμποδίσετε τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ ἀναρχισμοῦ εἶναι «πολὺ ἀργὰ φίλοι μου, πολὺ ἀργά!»

Ἄλμπερτ Μέλτσερ
(«Διεθνιστής»)

Ἡ καταγωγὴ τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος στὴν Κίνα

Ἦταν κάπου στὶς ἀρχὲς αὐτοῦ τοῦ αἰώνα, ποὺ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα εἰσχώρησε μέσα στὴν Οὐράνια Αὐτοκρατορία. Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ κλασσικὴ Κινέζικη σκέψη (Λάο Τσὲ) περιέχει στοιχεῖα τοῦ ἀναρχισμοῦ, ἂν καὶ μερικοὶ σύγχρονοι Κινέζοι ἀναρχικοὶ χλευάζουν τὴν ἀντίληψη αὐτὴ (ὑπάρχουν μερικοί, ἀναφέρουν, ποὺ ἀνακαλύπτουν κάθε σύγχρονη ἀντίληψη σ' ἐκεῖνο ἢ τὸ ἄλλο ἀπ' τὰ Κινέζικα κλασσικὰ κείμενα!) 'Αλλ' ὁ ἀναρχισμός, μὲ τὴ σύγχρονη μορφή του, ἦρθε στὴν Κίνα μέσα σὲ μιὰ περίοδο ἀναβρασμοῦ, ὅταν τὸ ἔθνος στρέφονταν ἐνάντια στὴν Ἰμπεριαλιστικὴ δυναστεία (μιὰ ξένη φυλὴ ποὺ ἐπιβλήθηκε πάνω στὴν Κίνα).

Ὅπως καὶ σ' ἄλλες χῶρες, ὅπου οἱ ἀναρχικοὶ ἐγκαινίασαν τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα καὶ προηγήθηκαν ἀπὸ τὶς ἄλλες μορφὲς τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἔγινε πλατύ. Ταυτόχρονα ὅμως συμπερίλαβε πολλοὺς πού, κάτω ἀπὸ ἄλλες συνθῆκες, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἦταν ἀναρχικοί. Εἶναι σημαντικὸ ν' ἀναγνωρίσουμε αὐτὸ τὸ γεγονός, γιατὶ διαφορετικὰ πολλοὶ θὰ θεωρηθοῦν σὰν «ἀποστάτες», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἐπέστρεψαν ἁπλῶς στὴ φυσική ἰδεολογική τους «σκέπη». Ὁ Ἔντγκαρ Σνόου στὴ συζήτηση ποὺ εἶχε μὲ τὸ Μάο Τσὲ Τούνγκ, ἀναφέρει ὅτι κι ὁ ἴδιος ὁ Μάο, ἐπηρεάστηκε κάποτε ἀπ' τοὺς ἀναρχικούς. 'Αλλὰ ἀπ' τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχω βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι «τὸ πολὺ νὰ ὑπῆρξε μέλος τοῦ Κινήματος Ἐγκράτειας». Αὐτὸ ὅμως, δὲν εἶναι ἐντελῶς τόσο παράλογο ὅσο ἠχεῖ στὰ αὐτιὰ ἑνὸς Ἄγγλου. Ὁ ἀσκητισμὸς στὴν Κίνα ἦταν τόσο ταυτισμένος μὲ ἐπανα-

στατικές ἀντιλήψεις, ὅσο εἶναι στή Μεγάλη Βρεττανία μέ τό φιλελευθερισμό καί τό θρησκευτικό ἀντικομφορμισμό.

Οἱ πραγματικοί ἱδρυτές τοῦ Κινέζικου 'Αναρχισμοῦ ἦταν ὁ Λή Σι Τσέγγκ κι ὁ Τσάγγκ Τσίγγκ Τσιάνγκ, ('Απ' τήν ἄλλη μεριά, θά πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Λή τό ἀρνιέται. 'Αναφέρει ὅτι ὅταν οἱ μαθητές του ἐπέστρεψαν στήν Κίνα, ὁπλισμένοι μέ τή γνώση τοῦ ἀναρχισμοῦ πού ἀπόχτησαν στή Γαλλία, ἀνακάλυψαν ὅτι οἱ ἐργάτες μέ τούς ὁποίους ἦρθαν σ' ἐπαφή σέ πολλές ἐπαγγελματικές συντεχνίες, εἶχαν ἤδη τήν ἴδια τοποθέτηση, κι ἁπλῶς υἱοθέτησαν τίς νέες λέξεις, σάν περιγραφικές τῆς στάσης τους. 'Ο Λή κι ὁ Τσάνγκ, προέρχονταν κι οἱ δυό ἀπό εὔπορες οἰκογένειες κι εἶχαν πάει στό Παρίσι μέ μιά κυβερνητική ἀποστολή πού συμπεριλάβαινε ἕνα μεγάλο ἀριθμό φοιτητῶν. 'Η κεντρική ἰδέα ἦταν νά μελετήσουν τίς Δυτικές ἰδέες καί νά τίς ἐφαρμόσουν ἔπειτα στόν ἐπιχειρηματικό τομέα τῆς πατρίδας τους. 'Από τήν πρώτη στιγμή πού ἔφθασαν στό Παρίσι, στά 1902, ὁ Λή κι ὁ Τσάνγκ ἄρχισαν νά ἐνδιαφέρονται γιά τή C.G.T.*, πού ἦταν τότε στήν ἀκμή της σάν ἀναρχοσυνδικαλιστική ὀργάνωση. Ἦταν αὐτό πού ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ὀνόμαζε «τό πανεπιστήμιο τοῦ ἀναρχισμοῦ» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἕνα ζωντανό παράδειγμα ἐργατικῆς ὀργάνωσης στήν καλύτερή της μορφή, ὅπου οἱ ἐργάτες μποροῦσαν νά μελετήσουν τόν τρόπο πού θά ἔπαιρναν τόν ἔλεγχο τῶν πεπρωμένων τους.

'Η C.G.T. γοήτεψε τόν Λή καί τόν Τσάνγκ, πού δέν εἶχαν ἀκούσει ποτέ τίποτα γιά κάτι τέτοιο ὅπως ἕνα ἐργατικό συνδικάτο. Μυήθηκαν στόν ἀναρχισμό μέ τήν πιό δημιουργική καί δυναμική του μορφή κι ἀμέσως ἐγκατάλειψαν τήν ἀποστολή γιά χάρη τοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ σκοποῦ.

Γιά νά μπορέσει νά παραμείνει στή Γαλλία, ὁ Τσάνγκ ἵδρυσε τήν 'Εταιρία Τάνγκ Γιάν, μιά ἐμπορική ἐπιχείρηση πού εἰδικεύονταν στίς εἰσαγωγές ἀπ' τήν Κίνα, ἡ ὁποία ἵδρυσε ἐπίσης κι ἕνα τεϊοποτεῖο. (Βλέπε τό Παράρτημα Γ'). Ἔστειλε μήνυμα στό πατρικό του χωριό γιά νά φέρει νέους νά σπουδάσουν. 'Η κεντρική ἰδέα ἦταν ν' αὐτοχρηματοδοτηθοῦν ἐργαζόμενοι σάν Κινέζοι μά-

* Σ.τ.Μ.: Γενική Συνομοσπονδία 'Εργασίας.

γεροι, ἐνῶ ταυτόχρονα θὰ μαθαίνουν ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα, ποὺ θὰ χρησιμέψουν ὅταν ἐπιστρέψουν στὴν πατρίδα.

Ἡ πρόθεση ἦταν νὰ δημιουργηθεῖ ἕνα βιομηχανικὸ προλεταριάτο κι οἱ φοιτητὲς ἔμελλε νὰ γίνουν δάσκαλοι τῶν ἀγροτῶν ποὺ ἔρχονται στὶς πόλεις.

Ἡ ἰδέα αὐτή, συμπτωματικά, ἐγκρίθηκε ἀπ' τὴν Κινέζικη κυβέρνηση ποὺ τὴ μιμήθηκε στὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν. Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως τὸν Τσάνγκ, δὲν ἐνδιαφέρονταν καθόλου γιὰ τὴν κυβέρνηση ἀλλὰ ἔλπιζε νὰ δημιουργήσει μιὰ «Κινέζικη C.G.T.» ἢ τουλάχιστον ἕνα ἐπαναστατικὸ κίνημα στὴ Κίνα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἐργάστηκαν μαζί του ἔγιναν ἐνεργητικοὶ ἀναρχικοί, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Τσοῦ Μὶν - Ι.

Ἕνας ἄλλος Κινέζος, ἕνας βιολόγος, ὁ Γοὺ Τσὶ Χούι εἶχε ἐπίσης ἔρθει στὸ Παρίσι γιὰ νὰ σπουδάσει χημικός. Ἄρχισε νὰ πειραματίζεται πάνω σὲ κουκιὰ κι ἄλλους καρποὺς κι ἐπίσης ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸν ἀναρχισμό. Ὅταν, στὰ 1906, ὁ Λὴ κι ὁ Τσάνγκ, ποὺ ἐργάζονταν μαζὶ στὴν ἐπιχείρησή τους, ἀγόρασαν ἕνα τυπογραφικὸ πιεστήριο, ὁ Γοὺ Τσὶ Χούι συνδέθηκε μαζί τους. Ἐκδόσανε μιὰ ἑβδομαδιάτικη ἐφημερίδα, τὸ «Νέο Αἰώνα», ποὺ κυκλοφόρησε σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Ἦταν ἡ πρώτη κινέζικη ἀναρχικὴ ἐφημερίδα ποὺ ἦταν γραμμένη στὰ κινέζικα. Αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὑπῆρχαν διάφορες ἄλλες «πατριωτικὲς» κινέζικες ἐφημερίδες, δηλαδὴ ἀντιϊμπεριαλιστικές, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἀντιτίθονταν στὴ Δυναστεία τῶν Μαντσοῦ. Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς στράφηκαν στὸ σοσιαλισμό, ἂν κι ὁ κοινοβευλευτικὸς σοσιαλισμὸς δὲν ριζώθηκε ποτὲ στὴν Κίνα — κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος γιατὶ ποτὲ δὲν τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία. Οἱ ἀναρχικοὶ τοῦ Παρισιοῦ, ποὺ ἔγιναν μιὰ σημαντικὴ δύναμη μέσα στὸ Κινέζικο ἐπαναστατικὸ κίνημα, ἵδρυσαν μαζὶ μὲ ἄλλους μιὰ Ἑταιρία γιὰ τὴ μελέτη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἄνοδος τῆς «Νέας Κίνας» ἔφερε τὴ σοσιαλιστικὴ προπαγάνδα, συμπεριλαμβανομένου τοῦ ἀναρχισμοῦ, στὸ προσκήνιο.

Τόσο μεγάλη ἦταν ἡ ἐπίδραση τοῦ ἀναρχισμοῦ ἀνάμεσα στοὺς Κινέζους λόγιους τῆς προεπαναστατικῆς περιόδου καὶ συνακόλουθα μέχρι τὸ 1914, ὥστε ἡ κυβέρνηση ἀντιμετώπισε συχνὰ δυσκολία γιὰ νὰ βρεῖ πρόσωπα μὲ τὴν κατάλληλη μόρφωση, ποὺ θὰ καταλάμβαναν κυβερνητικὰ ἀξιώματα. Οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ ὅμως, ἔκαναν ἀπ' τὴν ἀρχὴ διάκριση, ἀνάμεσα σὲ «δυὸ εἴδη ἀναρχικῶν»

τὸ «σκληρὸ» καὶ τὸ «μαλακό». Ὁ «σκληρὸς» ἀναρχικός· — ἢ ὅπως θὰ λέγαμε ὁ ἀγωνιστής — θεωρούνταν ὅτι εἶναι ἕνας μαχητὴς ποὺ εἶναι βέβαιο ὅτι σὲ καμιὰ περίπτωση δὲ θὰ ἔπαιρνε μέρος στὴν κυβέρνηση. Ἀλλὰ καθὼς δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ἀντίληψη γι' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε «τοπικὴ κυβέρνηση», μὲ βάση τὸ ἀγγλικὸ πρότυπο, ποὺ δὲν ἔχει ὅμως καμιὰ σχέση μὲ τὴν ἄ σ κ η σ η τ ῆ ς ἐ ξ ο υ σ ί α ς — ὁ λόγιος δὲν μποροῦσε ποτὲ νὰ γίνει ἀγωνιστὴς (ἐκτὸς ἂν μποροῦσε νὰ παραδώσει ἰδιαίτερα μαθήματα, νὰ συντηρηθεῖ δουλεύοντας σὰ δημοσιογράφος ἤ, ὅπως καὶ πιὸ συχνὰ συνέβαινε, νὰ ξεκινήσει τὴ δική του μικρὴ ἐπιχείρηση). Γιὰ νὰ γίνει κανεὶς δάσκαλος ἢ βιβλιοθηκάριος ἢ κλητήρας, θἄπρεπε ν' ἀποδεχτεῖ τὴν κυβερνητικὴ εὔνοια, νὰ βασιστεῖ στὴν ψηφοθηρία τῶν ἀνώτερων ἀξιωματούχων, κυρίως σ' ἕνα μανδαρίνο καὶ νὰ βοηθήσει στὴ διατήρηση τῆς τάξεως τοῦ Κράτους, ὅπως ἀκριβῶς θὰ συνέβαινε ἂν ἦταν ἀστυνομικός. (Τελικά, οἱ λόγιοι ἄρχισαν νὰ ἐξεγείρονται ἐνάντια σ' αὐτό). Ἀλλὰ ἀφοῦ ὑπῆρχε ἡ κατάσταση αὐτή, οἱ ἐπαναστάτες δέχτηκαν ὅτι ἕνας λόγιος μποροῦσε νὰ εἶναι «μαλακὸς» δηλαδὴ μποροῦσε (μὲ τὴ δική μας ἔννοια) νὰ «ξεπουληθεῖ» χωρὶς ὅμως νὰ θεωρηθεῖ προδότης. Ὑπῆρχε κατανόηση ἀπέναντι στὴν κατάσταση τοῦ λόγιου. Ὅπως ἀκριβῶς ἔπρεπε νὰ ἐργαστεῖ ὁ ἐργάτης γιὰ νὰ ἐξοικονομήσει τὴν τροφή του ἔτσι κι ὁ φτωχὸς λόγιος, αἰσθάνονταν, πιθανὸ νἄπρεπε νὰ «προσχωρήσει στὴν κυβέρνηση» καὶ νὰ πουληθεῖ. Δοσμένου ὅτι δὲ γινόταν καταδότης, πιθανὸ νὰ συνέχιζε νὰ περιβάλλεται ἀπ' τὴ λατρεία τῶν συντρόφων του, ὅπως θὰ δοῦμε ἀργότερα.

Ὁ θάνατος τῆς αὐτοκράτειρας

Καθὼς πλησίαζε τὸ τέλος τῆς ἡλικιωμένης αὐτοκράτειρας, αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ ἴδια τὰ θεμέλια τῆς Αὐτοκρατορίας ἄρχισαν νὰ τρέμουν. Στὸ Λονδίνο, ὁ Σοὺν Γιὰτ Σὲν εἶχε δημιουργήσει ἕνα παγκόσμιο Κινέζικο κίνημα, γιὰ νὰ ὀργανώσει τὴν ἀνατροπὴ τῶν Μαντσού. Οἱ Κινέζοι, ποὺ ἔξω ἀπ' τὴν πατρίδα τους θεωροῦνταν σὰν παρίες, ἐκτὸς ἂν ἦταν πλούσιοι ἔμποροι, ἄρχιζαν νὰ ξυπνοῦν. Ὁ ἴδιος ὁ Σοὺν - Γιὰτ - Σέν, ἔκλινε περισσότερο πρὸς τὶς θεωρίες τοῦ Χένρυ Τζώρτζ μᾶλλον, παρὰ πρὸς τὸ σοσιαλισμό, ἀλλὰ τὸ σχέδιό του γιὰ τὴ ἀναγέννηση τῆς Κίνας βασίζονταν ἀποκλειστικὰ σ' ἕνα «λαϊκὸ μέτωπο», τὴν ἑνότητα ὅλων τῶν τάξεων ἐνάντια στοὺς «ξένους σφετεριστές», καὶ σὲ μιὰ στρατιωτικὴ ὀργάνωση. Ὁ κύριος στρατιωτικός του σύμβουλος, ἕνας Καναδὸς γκάγκστερ, ποὺ ὀνομαζόταν Μωϋσῆς Κοὲν (Ὁ Κοὲν «μὲ τὰ δυὸ πιστόλια») ἔγινε διάσημος σὰ στρατηγὸς τῶν Κινέζων καὶ στρατιωτικὸς κληρονόμος τοῦ Σοὺν (ἀναγνωρίστηκε τόσο ἀπ' τὴν Κουομιντὰγκ ὅσο κι ἀπ' τοὺς Κομμουνιστὲς τὰ ἑπόμενα χρόνια). Κριτικάριζε κι ἀντιπαθοῦσε τοὺς ἀναρχικοὺς ἐπειδὴ ὑποστήριζαν τὴν (πολιτικὴ) δολοφονία. (Βλέπε Παράρτημα Β'). Οἱ ἀναρχικοί, μὲ τὴ σειρά τους, κριτικάριζαν τὸ μιλιταρισμὸ καὶ τὸν ἐθνικισμό.

Μποροῦμε τώρα νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ Κίνημα, ὅπως ἦταν πρὶν ἀπὸ τὸ 1911 — ὅταν τὸ κίνημα στηρίζονταν ἀκόμα στὴν ὁμάδα τοῦ Παρισιοῦ, ἂν κι ἔστελνε, κάθε χρόνο, τοὺς μαθητές του πίσω στὴν Κίνα ἐκπαιδευμένους τόσο στὶς Εὐρωπαϊκὲς εἰδικότητες ὅσο καὶ στὶς ἀντιεξουσιαστικὲς ἰδέες. Τὸ Κίνημα τοῦ Νέου Αἰώνα, ὅπως ἦταν ἡ πιὸ σωστή του ὀνομασία,

ήταν άναρχοκομμουνιστικό, έχοντας μιά παρόμοια τοποθέτηση μέ κείνη τοῦ Γαλλικοῦ ἤ τοῦ Ἰσπανικοῦ κινήματος. Ὑπῆρχαν φυσικά είδικές διαφορές πού προέρχονταν ἀπ' τόν Κινέζικο χαρακτήρα. Ὅσο ἀκατανόητο κι ἄν φαίνεται στούς Βρετανούς ἀναρχικούς, πῆραν ἀπ' τήν ἀρχή μιά θέση ἀπόλυτης ἀντίθεσης ἀπέναντι ὄχι μόνο στή χαρτοπαιξία, ἀλλά καί τό ποτό, ἀκόμα δέ καί στήν σεξουαλική ἀπόλαυση. (Τά χαραχτηριστικά τῶν ἀναρχικῶν ἦταν: μήν πίνεις, μήν χαρτοπαίζεις, μήν πηγαίνεις ταχτικά σέ πόρνες, μήν ἔχεις ἐρωμένες, μήν ἀγκαζάρεις κούληδες. Ἡ δυτικοῦ τύπου ἀντίρρηση — καταδικάζεις τόν κούλη σέ λιμοχτονία — θεωροῦνταν σάν ἄσχετη. Πρέπει νά ζεῖ σά ζῶο; Θά ρώταγαν. Ἀκόμα καί σήμερα, πού τά ἁμαξάκια τῶν κούληδων εἶναι μηχανοκίνητα, κανένας ἡλικιωμένος Κινέζος ἀναρχικός δέ θά ἄφηνε τόν ἑαυτό του νά τά χρησιμοποιήσει. Ἦταν οἱ πρῶτοι πού ἔκοψαν τίς κοτσίδες τους καί στούς Κινέζους ἀναρχικούς ὀφείλεται κύρια καί πρωταρχικά, ἡ κατάργηση τῆς «οὐρᾶς τοῦ γουρουνιοῦ»*, πού ἦταν ἕνα σύμβολο ὑποτέλειας. Ὁ τρόμος τῶν Κινέζικων ἀρχῶν, μπορεῖ νά συγκριθεῖ μόνο μ' ἐκεῖνον μερικῶν σύγχρονων κυβερνήσεων πού ἀνακαλύπτουν ὅτι οἱ νέοι σήμερα τρέφουν μακριά μαλλιά. Τά πρόσωπα πού ἔκοβαν τίς κοτσίδες τους, μαστιγώνονταν καί ρίχνονταν στίς φυλακές, συχνά δέ ἐλευθερώνονταν φορώντας ψεύτικες κοτσίδες. Μποροῦμε εὔκολα νά φανταστοῦμε τήν ἀποδοκιμασία τῶν μεγαλυτέρων!... Ἀλλά οἱ ἀναρχικοί καθιέρωσαν χειρότερες «σύγχρονες συνήθειες». Ἀρνιοῦνταν νά φορέσουν τά παραδοσιακά ροῦχα — οἱ νέοι φοροῦσαν κοστούμια ἀντί γιά ρόμπες — (Τί διασκεδαστική ἀντίθεση μέ τή σημερινή Ἀγγλία!) κι ἀκόμα διαφωνοῦσαν μέ τή συνήθεια τῶν χαριτωμένων κοριτσιῶν, νά χρησιμοποιοῦν καλλυντικά ἤ ἑλκυστικά στύλ κομμώσεων. Αὐτό πιθανόν νά δώσει τήν ἐντύπωση ὅτι ἦταν φανατικοί. Δέν συνέβαινε ὅμως αὐτό. Ἀπολάμβαναν τή ζωή κι ἐκτιμοῦσαν πλήρως τίς χάρες της. Ἀλλά ἦταν ἐξεγερμένοι ἐνάντια στίς ἀποπνιχτικές παραδόσεις, πού εἶχαν ἀναγάγει σέ «ἀπόλαυση», ἕνα ἐξωραϊσμό τοῦ μαρτυρίου. Εἶναι ἀλήθεια ἔτι ἕνα κορίτσι τῆς Δύσης, πιθανόν νά σακάτευε τά πόδια του φορώντας ψιλοτάκουνα παπούτσια, ἀλλά ἡ Κινέζα ἦταν καταδικασμένη νά δένει τά πόδια της ἀπό τότε πού γεννή-

Σ.τ.Μ.: Ἡ κοτσίδα.

θηκε, πράγμα πού σήμαινε ὅτι ἀγωνίζονταν, ἀπεγνωσμένα καὶ παρακλητικά, νὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὶς ἰδέες περὶ κομψότητας τῆς ἀνώτερης τάξης. Χρειαζόταν ὑπηρέτες νὰ τὴ βοηθοῦν. Ἦταν ἀδύναμη μπροστὰ στὸν ἄντρα της. Δὲ χρησιμοποιοῦσε καλλυντικὰ ὅπως ἡ Γαλλίδα — ποὺ μποροῦσε ν' ἀγωνίζεται στὴν ἀντίσταση ἔχοντας κοντὰ τὴν τσάντα της καὶ νὰ βάψει μὲ ἀπάθεια τὰ χείλια της πρωτοῦ ν' ἀντικρύσει τὴν Γκεστάπο. Ἡ Κινέζα περνοῦσε τρεῖς ὧρες στὴν τουαλέτα της, χτενίζοντας τὰ μαλλιά της καὶ βάζοντας μέικ ἄπ. Τὸ κορίτσι τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀκόμα κι ἡ ἀγρότισσα, ἦταν πιὸ ἐλεύθερο ἀπ' ὅτι ἡ κυρία του. Ἦταν κυρία τοῦ ἑαυτοῦ της ἐνῶ ἡ ἄλλη ἦταν σκλάβα τῆς ὀμορφιᾶς. Ξαφνικὰ ἡ νεολαία τῆς μεσαίας τάξης ἄρχισε νὰ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἰδέα τους γιὰ τὴν ὀμορφιὰ ἦταν ἐκείνη τοῦ ἀγρότη. Τὸ χειραφετημένο κορίτσι ὑποβλήθηκε σὲ μαστίγωση καὶ ἐκφοβισμὸ ἀπὸ μέρους τῶν γονιῶν του καὶ τῶν ἀρχῶν· συχνὰ διαπομπεύτηκε δημόσια σὰν πόρνη καὶ μερικὲς φορὲς ἡ προσβλημένη συνείδηση τὴν ὤθησε στὴν πορνεία. Αὐτὸ ὅμως δὲ συνέβαινε ἂν γινόταν ἀναρχική. Οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν μιὰ γρήγορη ἀπάντηση σὲ τέτοιες ταχτικές: τὸ πιστόλι ἢ τὸ μαχαίρι.

Σ' ὁλόκληρη τὴν περίοδο ποὺ δροῦσε, τὸ Κίνημα τοῦ Νέου Αἰώνα διεξήγαγε μιὰ ρωμαλέα ἐκστρατεία ἐνάντια στὴ θρησκεία. Ἀντιτίθονταν σὲ κάθε μορφῆς θρησκευτικὴ πρόληψη καὶ μερικοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ μετέπειτα ἐπιτυχία τῶν Κινέζων Κομμουνιστῶν μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὶς ἀρνητικὲς ἐπιτυχίες τῶν ἀναρχικῶν, λόγω τοῦ ὅτι αὐτοὶ ἦταν ποὺ γιὰ μιὰ ὁλόκληρη σειρὰ ἐτῶν, καταπολεμοῦσαν τὸ συντηρητισμό, τὴν οἰκογενειακὴ κυριαρχία καὶ τὴ θρησκευτικὴ πρόληψη, ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἀγνόησαν οἱ Μαρξιστές, ἀλλὰ ποὺ χωρὶς τὴν ἐξαφάνιση τῶν ὁποίων, ὁ Μαρξισμὸς δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ καταλάβει τὴν ἐξουσία. Λίγο ἀργότερα, μερικοὶ Κινέζοι Κομμουνιστὲς συγγραφεῖς, ἐκφράσανε, πραγματικά, τὴν εὐγνωμοσύνη τους ἀπέναντι σ' ὡρισμένους πρωτοπόρους στὸν τομέα τῆς ἐξάλειψης τῶν προλήψεων, τῆς οἰκογενειακῆς λατρείας, καὶ τῆς προσήλωσης στὴν παράδοση. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ πρωτοπόροι ἦταν στὴν ἐποχή τους ἀναρχικοί.

Γιὰ τοὺς Λὴ καὶ Τσοὺ ὑπῆρχαν «πέντε μέσα γιὰ τὴν Ἐπανάσταση».

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΙ ΟΙ ΟΜΙΛΙΕΣ «γιὰ νὰ ξεσηκώσουν τὸ λαὸ» καὶ νὰ διαδώσουν τὴ μόρφωση.

ΟΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ «μὲ τὶς ὁποῖες συγκεντρώνεται ἡ δύναμη τῶν ἀνθρώπων» κι ἔτσι μποροῦν νὰ συνειδητοποιήσουν τὴ ρώμη τους.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ἡ ὁποία ἐξασθενίζει τὸ κράτος.

Η ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΚΙ ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ποὺ συνδέονται περίεργα. Αὐτὸ ποὺ προτείνεται εἶναι ὁ στρατιώτης ν' ἀρνηθεῖ νὰ ὑπηρετήσει κι ὁ ἐργάτης ν' ἀρνηθεῖ νὰ δουλέψει. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Α').

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΚΙ ΟΙ ΜΑΖΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ. Θεωρούνταν ὅτι ἡ δολοφονία θὰ μείωνε τὴν τυραννία καὶ τελικὰ θὰ τὴν ἔκανε ἀνάξια λόγου. Ἀλλὰ μόνο οἱ μαζικὲς ἐξεγέρσεις μποροῦσαν νὰ μεταβάλλουν τὸ σύστημα.

Μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ἡ ἀργὴ πρόοδος τῆς βιομηχανοποίησης στὴν Κίνα, ἔκανε φανερὸ ὅτι δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ ὑπάρξει μιὰ «Κινέζικη C.G.T.», τουλάχιστον μέσα στὰ χρονικὰ ὅρια ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἀφοροῦσε. Ὁ Λὴ μελέτησε πολὺ προσεχτικὰ τὸ σύστημα τῶν Τόνγκ. Σὲ πολλοὺς Τόνγκ, ὑπάρχει ἕνα συντεχνιακὸ σύστημα παρόμοιο μὲ τὸν ἐλευθεροτεκτονισμό, ὅπως ἦταν χωρὶς ἀμφιβολία, ἀρχικὰ — ὅταν οἱ μασόνοι ἦταν πραγματικὰ «μασόνοι» καὶ κρατοῦσαν κρυφὰ τὰ μυστικά τους, ποὺ συμπεριλάμβαναν καὶ τὰ ἐπαγγελματικά τους μυστικά. Οἱ Τόνγκ, ἦταν πολὺ ἰσχυροὶ ἀνάμεσα στὶς Μυστικὲς Ἑταιρεῖες τῆς ἐποχῆς. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἄρχισε νὰ ἐργάζεται μέσα στὶς τάξεις τῶν Μυστικῶν Ἑταιρειῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δουλειᾶς τῶν ἀναρχικῶν ἀνάμεσα στοὺς Τόνγκ, ἦταν ὅτι ἦρθαν σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν Σοὺν Γιὰτ Σὲν καὶ μιὰ ὁμάδα τοῦ Κινήματος τοῦ Νέου Αἰώνα εἰσχώρησε μέσα στὴν Κουομιντάγκ. Ἡ σχέση ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, ἀνάμεσα σὲ μιὰ πτέρυγα τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καὶ τὴν Κουομιντὰγκ ὑπῆρξε πάντοτε μιὰ σχέση συνύπαρξης. Μερικοὶ ἀπὸ κείνους ποὺ προσχώρησαν, τὸ ἔ-

καναν γιὰ ν' ἀποκηρύξουν τὸ Σοὺν καὶ νὰ προκαλέσουν ἕνα σχίσμα. Ἄλλοι πῆγαν καὶ δούλεψαν μαζί του στὸ βαθμό, ποὺ μετὰ τὴν Ἐπανάσταση, ἀποδέχτηκαν κοινοβουλευτικὲς θέσεις κι ἀπαρνήθηκαν τὶς ἀναρχικές τους ἰδέες. Μερικοὶ ἀπ' τοὺς τελευταίους, ἦταν ἁπλῶς «μαλακοὶ» ἀναρχικοὶ οἱ ὁποῖοι, στὰ γεράματά τους, ἤθελαν νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐργαστοῦν στὸν τομέα ποὺ εἶχαν ἐπιλέξει, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ σειρὰ χρόνια καταδίωξης καὶ πάλης. Ἄλλοι αἰσθάνθηκαν, πραγματικά, ὅτι οἱ «κύριοι στόχοι» εἶχαν πραγματωθεῖ. Τόσο ὁ Γοὺ ὅσο κι ὁ Λὴ ἔγιναν μέλη τῆς Κουομιντάγκ κι ὑπάρχουν ἀντιφατικὲς πληροφορίες γιὰ τὴ μετέπειτα δραστηριότητά τους.

Τό «Γιαπωνέζικο» κίνημα

Στό μεταξύ δμως, ὁ Γού κι ὁ Λή εἶχαν κάνει πολύ καλή δουλειά ὅσον ἀφορᾶ τήν εἰσαγωγή τοῦ ἀναρχισμοῦ στήν Κίνα. Αὐτός εἰσχώρησε ἐπίσης στήν Κίνα, ἐντελῶς ξεχωριστά, μέσω τῆς Γιαπωνίας. Ἡ Κίνα εἶναι τόσο τεράστια πού μόνο πρίν ἀπό μερικά χρόνια οἱ «Παρισινοί» Ἀναρχικοί ἀντιλήφθηκαν τήν ὕπαρξη τῶν Γιαπωνέζων Ἀναρχικῶν. Αὐτό δέν ἦταν ἕνα σχίσμα, ἀλλά μιά κοινή συνειδητοποίηση τῆς ὕπαρξης τοῦ ἄλλου. Τό Γιαπωνέζικο Ἀναρχικό κίνημα εἶχε ἀναπτυχτεῖ σημαντικά κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση τοῦ Κοτόκου. Ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε ἕνας σπουδαῖος ὁμιλητής καί συγγραφέας, ἐκδότης μιᾶς καθημερινῆς ἐφημερίδας πού στράφηκε πρός τό σοσιαλισμό καί τή μετάτρεψε σ' ἕνα ἐργατικό περιοδικό, κι ἔπειτα πρός τόν ἀναρχισμό κάτω ἀπ' τήν ἐπίδραση τοῦ Κροπότκιν. Ἀκόλουθα κρεμάστηκε γιά ἐσχάτη προδοσία ἀπέναντι στό Μικάδο.* (Ἐλπίζουμε ὅτι θά μπορέσουμε νά ἐκδώσουμε τό «Γιαπωνέζικο Σικάγο» στή σειρά αὐτή). Ἦταν μιά δίκη πού μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τή δίκη τῶν ἀναρχικῶν τοῦ Σικάγου, στά 1886.

Ὁ πρῶτος φημισμένος Κινέζος λόγιος πού ἔμελλε νά πάει στή Γιαπωνία γιά νά σπουδάσει καί νά προσχωρήσει στό ἀναρχικό κίνημα, ἦταν ὁ Λιού Σι Πέϊ. Τά κείμενα τοῦ Λιού Σι Πέϊ, φυλλάγονται μέχρι σήμερα σά θησαυρός ἀπ' τούς Κινέζους Ἀναρχικούς. Ὁ Λιού, ἀντίθετα μέ πολλούς ἀπό τούς συγχρόνους του, ἔδειξε σεβασμό ἀπέναντι στήν Κινέζικη παράδοση, ἡ ὁποία, ὑποστήριζε, ἦταν ἀντιεξουσιαστική, καί δήλωσε ὅτι ὁ Ταοϊσμός καί τά κείμενα

Σ.τ.Μ.: Ἡ ἀντίστοιχη λέξη τοῦ αὐτοκράτορα στά Γιαπωνέζικα.

τοῦ Λάο Τσὲ εἶχαν προετοιμάσει, στὴν Κίνα, τὸ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὸν ἀντιεξουσιαστικὸ σοσιαλισμό. Ἡ παραδοσιακὴ Κινέζικη κυβέρνηση ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὸ λαό. Ὁ λαὸς ἀδιαφοροῦσε γι' αὐτήν. Τὸ χαραχτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ Ταοϊστῆ λόγιου ἦταν ἡ ἐπίκριση τῆς κυβέρνησης. Ἡ κυβέρνηση ἀντιμετώπιζε τοὺς ἀνθρώπους σὰν ζῶα ἢ φυτά. Οἱ ἄνθρωποι θεωροῦσαν τὴν κυβέρνηση σὰν καταπιεστικὴ καὶ κακή. Κατὰ συνέπεια, δὲν ὑπῆρχε καμιὰ δυσκολία γιὰ νὰ υἱοθετήσουν τὸν ἀναρχισμό, κι ἡ Κίνα, χάρη στὸ μοναδικό της ὑπόβαθρο, ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ αὐτὸ ἔμελλε νὰ γίνει, γιατὶ ἡ «ἀδιαφορία» ἀπέναντι στὴ κυβέρνηση μποροῦσε νὰ μετατραπεῖ σὲ νίκη τοῦ ἀναρχισμοῦ.

Πολλοὶ ἀπ' τοὺς φοιτητὲς ποὺ σπούδαζαν στὸ Τόκιο καὶ σ' ἄλλα μέρη, ἐπέστρεψαν στὴ γενέτειρά τους, τὴν Κίνα, γιὰ νὰ πάρουν μέρος σὲ ἀναρχικὰ κινήματα καὶ κινήματα ποὺ στρέφονταν ἐνάντια στοὺς Μαντσού. Ἀποτέλεσαν τὴ βάση ἑνὸς κινήματος ποὺ τελικὰ συγχωνεύτηκε μ' ἐκεῖνο ποὺ συγκροτήθηκε ἀπ' τὴν Παρισινὴ ὁμάδα.

Ὁ Λιοῦ Σὶ Πέι

Τὸ ν' ἀναφέρουμε συνοπτικὰ τὴν ἱστορία τοῦ Λιού, ποὺ εἶναι ἄγνωστη στὸ Δυτικὸ ἀναρχικὸ κίνημα, σημαίνει ν' ἀντιμετωπίσουμε τὴ δυσκολία ἑνὸς μυθιστοριογράφου. Θὰ μποροῦσε νὰ γίνει μιὰ συνταραχτικὴ ἱστορία ἀπὸ ἕναν ἔμπειρο μυθιστοριογράφο, ἰδιαίτερα λόγω τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὑπόβαθρου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Γιατὶ ὁ Λιοὺ ἦταν ἕνας λαμπρὸς λόγιος. Ὁ σεβασμὸς ποὺ ἔτρεφε ἀπέναντι στοὺς κλασσικοὺς κι ἡ ἀπὸ μέρους του ἀνάμειξή τους μὲ τὴ σύγχρονη ἀναρχικὴ σκέψη, βασίζονταν σὲ μιὰ ὁλοκληρωμένη γνώση αὐτῶν. Μερικοὶ κουνοῦσαν τὸ κεφάλι μὲ σκεπτικισμὸ καὶ τὸν θεωροῦσαν ὅτι θὰ πρέπει νἆναι ἕνας «μαλακὸς» ἀναρχικός, ἀλλ' αὐτὸς ἐπέμενε ὅτι ἦταν ἀγωνιστής. Ὅμως εἶχε μιὰ ὄμορφη σύζυγο. Σὲ κάποια περίπτωση, αὐτὴ ἀναγκάστηκε σχεδὸν νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν ἑαυτό της — μποροῦσε νὰ τὴ βοηθήσει ἡ ὀμορφιά της; Δὲν χρησιμοποιοῦσε καλλυντικά. Ὅμως πολλοὶ αἰσθάνονταν ὅτι δὲν συμβιβαζόταν μ' ἕναν ἐπαναστάτη νὰ ἔχει μιὰ τόσο ὄμορφη σύζυγο . . . Ἀλλὰ ἡ ἴδια ἡ Χὸ Τσὲν ἦταν ἀγωνίστρια, ἕνα γεγονὸς ποὺ ἔδινε ἀπάντηση σὲ κάθε κριτική. Κάποτε ὅμως πῆρε μέρος σὲ μιὰ δολοφονικὴ ἀπόπειρα καὶ συνελήφθηκε. Ἡ Κινέζικη ἀστυνομία κι οἱ μέθοδοι βασανιστηρίων της, μὲ τὴ βοήθεια ράβδων ἀπὸ μπαμπού, δὲν ἦταν προϊὸν τῆς φαντασίας τοῦ Σὰξ Ρόμερ.* Στὴν πρώτη ἀπόπειρα τῆς ἀστυνομίας νὰ ὑποβάλλει σὲ βασανιστήρια τὴν ὄμορφη Χὸ Τσέν, ὁ Λιοὺ «ἔσπασε». Ἔκανε μιὰ συμφωνία κι ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι προκάλεσε τὴ σύλληψη μιᾶς ὁμάδας μὲ τὴν ὁποία δούλευε μαζὶ μὲ τὴ γυναίκα του. Ἔγινε καθηγητὴς καὶ συγχωρέθηκαν κι οἱ δυὸ ἀπ' τὶς ἀρχὲς γιὰ χάρη τῆς μάθησής του. . . ἀλλὰ ὁ Λιοὺ πέθανε πολὺ σύντομα, ἀπὸ κατάθλιψη καθὼς λέγεται. . .

Σ.τ.Μ.: Συγγραφέας ἀστυνομικῶν μυθιστορημάτων τρόμου μὲ ἥρωα τὸ Φοὺ Μαντσού.

Τὸ νέο κίνημα

Τὸ Κίνημα ποὺ δημιουργήθηκε τόσο ἀπ' τὸ Νέο Αἰώνα ὅσο κι ἀπ' τὸ Λιού, εἶχε ὑποστεῖ ἄγριες διώξεις καὶ κατατρεγμούς. Τελικὰ συγχωνεύτηκε σ' ἕνα νέο ἀναρχικὸ κίνημα, ἡ συγκρότηση τοῦ ὁποίου ὀφείλεται στὸ Λιοὺ Σζοὺ Φοὺ (γνωστὸ σὰν Σὶ Φού). Γιὰ πρώτη φορὰ τὸ κίνημα ἔπαψε νὰ εἶναι ἕνα κίνημα ποὺ ὑποστηρίζονταν ἀπὸ ἐμιγκρέδες, ἂν καὶ συνέχιζε νὰ βασίζεται σὲ ἐργάτες ποὺ πήγαιναν γιὰ νὰ σπουδάσουν στὸ ἐξωτερικὸ κι ἐπέστρεφαν πίσω μὲ τεχνικὴ κατάρτιση κι ἐπαναστατικὴ πείρα.

Ὁ Σὶ Φοὺ κυκλοφόρησε ἕνα περιοδικὸ στὸ Χόνγκ Κόνγκ. Στὰ 1907, εἶχε πάρει μέρος σὲ μιὰ ἀπόπειρα ἐξέγερσης στὸ Κουαντούνγκ. Ὁ Σὶ Φοὺ εἶχε ἐκλεγεῖ γιὰ νὰ δώσει τὸ σύνθημα γιὰ τὴν ἐξέγερση, μὲ τὴ δολοφονία τοῦ ναυάρχου Λὴ Τσούν. Δυστυχῶς, οἱ χημικές του γνώσεις ἦταν ὑποτυπώδεις κι ἄφησε τὴ βόμβα νὰ ἐκραγεῖ μέσα στὸ χέρι του. Ἔχασε ἔτσι τὰ δάχτυλα τοῦ ἑνὸς χεριοῦ. Καταδικασμένος σὲ τριάντα χρόνια φυλάκιση, γιὰ τρομοκρατικὲς ἐνέργειες, κέρδισε μὲ τὴ μάθησή του τὸ θαυμασμὸ τῶν δεσμοφυλάκων του καὶ μετὰ ἀπὸ τρία χρόνια ἀφέθηκε ἐλεύθερος. Οἱ τοπικὲς ἀρχὲς εἶχαν κάνει αἴτηση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του, τόσο μεγάλο σεβασμὸ ἔτρεφαν γιὰ τὰ γράμματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν Κίνα. Ἀφέθηκε ἐλεύθερος στὰ 1909, καὶ στὰ ἑπόμενα ἔξη χρόνια ὑπῆρξε ὁ μεγάλος ἐμπνευστὴς τοῦ Κινέζικου ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἵδρυσε τὸν περίφημο ἐκδοτικὸ οἶκο Πίνγκ Μίνγκ. Μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπόπειρα γιὰ νὰ δολοφονήσει τὸν Πρίγκηπα Ρήτζεντ, πῆγε νὰ ζήσει στὴ Σαγγάη. Ἦταν ὁ πρῶτος ποὺ ἀνακάλυψε ὅτι ἡ Σαγγάη ἀποτε-

λοῦσε τὸ τελειότερο κέντρο γιὰ ὑπονομευτικὴ δραστηριότητα. Ἡ Κινέζικη κυβέρνηση δὲν εἶχε καμιὰ ἁρμοδιότητα σύμφωνα μὲ τὸν Διεθνῆ Διακανονισμὸ κι οἱ Εὐρωπαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ ξεχωρίσουν τὸν ἕνα Κινέζο ἀπ' τὸν ἄλλο — ἀπ' τὴ δική τους σκοπιὰ ἦταν ὅλοι ὑπάνθρωποι. Οὔτε ἡ Διεθνὴς ἀστυνομία μποροῦσε ποτὲ νὰ διαβάσει τὶς ἐφημερίδες! Ἴσως νὰ μποροῦσαν οἱ Κινέζοι ὑφιστάμενοί τους, ἀλλὰ προτιμοῦσαν πάντοτε νὰ μὴν ἐπεμβαίνουν. Οἱ καιροὶ ἦταν ἐπικίνδυνοι. . .

Τὰ περισσότερα ἄρθρα τοῦ Νέου Αἰώνα ἀναδημοσιεύτηκαν καθὼς ἐπίσης κι ἄρθρα καὶ μπροσοῦρες ἀπ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο. Μέσα σὲ ἕξη χρόνια, ἐκδόθηκαν περισσότερα ἀπὸ 70 βιβλία στὰ ὁποῖα δὲ συμπεριλαμβάνονται οἱ μεταφράσεις!

Ἡ Ἐσπεράντο

Ἐδῶ δὲ θὰ πρέπει νὰ ξεχάσουμε ν' ἀποτίσουμε φόρο τιμῆς στὴ δράση τῆς Ἐσπεράντο, τῆς διεθνοῦς γλώσσας. Εἶναι ἀναπόσπαστη ἀπ' τὴν ἱστορία τῶν Κινέζων Ἀναρχικῶν. Κάποτε, τὸ ριζοσπαστικὸ κίνημα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, προσδοκοῦσε μὲ ἐλπίδα τὴν ἐπιτυχία τῆς Ἐσπεράντο. Σήμερα θὰ πρέπει κανεὶς νὰ ὑποθέσει ὅτι τὸ ὄνειρο ἔσβησε ἢ ὅτι κάτι συνέβηκε. Ἀλλὰ στὴν Κίνα υἱοθετήθηκε ἀπ' τὴν ἀρχή. Βιβλία καὶ μπροσοῦρες ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο μεταφράστηκαν ἀπ' τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Πὶγκ Μὶνγκ. Ἰδέες κι ἀγῶνες τῆς Ρωσίας, Ἀγγλίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας, Μεξικοῦ, ἀποδόθηκαν στὰ Κινέζικα κατευθείαν μέσα ἀπ' τὸν ἀναρχικὸ τύπο. Πῶς; Μόνο χάρη στοὺς Ἐσπεραντιστὲς ἀναρχικούς. Οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ δὲν εἶχαν περισσότερες δυνατότητες, γιὰ νὰ μεταφράσουν ἀπὸ τόσες πολλὲς Εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες, ἀπ' ὅτι εἴχαμε μεῖς μεταφράζοντας ἀπ' τὰ Κινέζικα.

Συγκρίνετε τὸν εὐπρόσιτο χαραχτήρα τῆς ἀναρχικῆς φιλολογίας στὴν Κίνα μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, μὲ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν Ἀγγλία — ὅπου δὲν ὑπῆρξε ποτὲ κανένας περιορισμὸς σ' ὁλόκληρη τὴ χρονικὴ περίοδο μὲ τὴν ὁποία ἀσχολούμεθα! Ἐκτὸς ἀπ' τὸν Κροπότκιν (στὸ μέτρο ποὺ ἀποτελοῦσε κι ὁ ἴδιος ἕνα κομμάτι τοῦ Βρεττανικοῦ κινήματος ὅπως κι ὁποιοσδήποτε ἄλλος) ποιοί ξένοι ἀναρχικοὶ συγγραφεῖς εἶναι γνωστοί; Ἀποσπάσματα ἀπ' τὸν Μπακούνιν, μερικὲς μπροσοῦρες τοῦ Μαλατέστα, οἱ Ἀμερικάνοι ἀναρχικοί. . . , ἀλλὰ τίποτα ἀπὸ τοὺς Ἱσπανοὺς συγγραφεῖς, τίποτα ἀπ' τοὺς Γάλλους, οὔτε ἀκόμα κι ἀπ' τοὺς ἱστο-

ρικοὺς τῆς Διεθνοῦς — ἕνα διδλίο τοῦ Προυντόν — καὶ φυσικὰ τίποτα ἀπ' ὁποιαδήποτε μὴ εὐρωπαϊκὴ γλώσσα.

Γιατί; Διότι ὁ Κινέζος συγγραφέας, ποὺ ἐργάζονταν στὸν ἀναρχικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο, μποροῦσε νὰ παρουσιάσει τὴν παγκόσμια ἀναρχικὴ φιλολογία, μεταφρασμένη στὴν 'Εσπεράντο. Εἶμαι δέδαιος ὅτι οἱ 'Εσπεραντιστὲς θὲ δεχτοῦν αὐτὸ σὰ μιὰ ἐντελῶς «αὐτόδουλη μαρτυρία». Εἶναι ἀλήθεια ὅτι αὐτὴ δὲν εἶναι ὁλόκληρη ἡ ἱστορία. Τὸ τεράστιο ἔργο τῶν Κινέζων ἀναρχικῶν μπορεῖ νὰ ἐχτιμηθεῖ μόνο ἂν κοιτάξουμε πίσω στὰ 1944. Ἦταν μιὰ δύσκολη χρονιὰ γιὰ νὰ γιορταστοῦν τὰ ἑκατοντάχρονα τοῦ Κροπότκιν. Στὸ Λονδίνο ὅμως κυκλοφόρησε σ' ἕναν τόμο, μιὰ σειρὰ διαλεχτῶν ἔργων τοῦ Κροπότκιν, ποὺ ἐκδόθηκε ἀπ' τὸ Χέρμπερτ Ρήντ. Ἦταν μιὰ ἀξιόλογη δουλειά. Δὲν μπορεῖ ὅμως νὰ συγκριθεῖ μὲ τὰ ἅ π α ν τ α τοῦ Κροπότκιν ποὺ ἐκδόθηκαν σὰ φόρος τιμῆς γιὰ τὰ ἑκατοντάχρονά του, στὰ 1940-45 ἀπὸ τὸν Λὴ Φάι Κὰν (ποὺ εἶναι γνωστὸς σὰν Πὰ Τσὶν) γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ μάθουμε περισσότερα ἀργότερα. 'Αλλὰ εἶναι ἀρκετὸ νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν, φυσικά, ἕνας 'Επαναστάτης λόγιος (ἂν καὶ τὰ ἅπαντα μεταφράστηκαν ἀπ' τὸν ἀδελφό του κατ' εὐθεῖαν ἀπ' τὰ Ρώσικα).

Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1911

Ὅταν ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία ὁ Σοὺν Γιὰτ Σέν, ὁ Σὶ Φοὺ ἄρχισε νὰ ἐκδίδει τὴν περίφημη ἐφημερίδα του «Ο ΚΟΚΚΟΡΑΣ ΠΟΥ ΛΑΛΕΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ» (ποὺ ἀργότερα ἔγινε γνωστὴ μὲ τ' ὄνομα Λαϊκὴ Φωνή) — ἡ ὁποία ἀργότερα ἔπαιξε πρωτοποριακὸ ρόλο στὴ δημιουργία τῶν πρώτων βιομηχανικῶν σωματείων, δηλαδή, ἐργατικῶν συνδικάτων σὲ ἐμβρυακὴ κατάσταση. Διαμαρτυρήθηκε ἐνάντια στὴν ἀποδοχὴ θέσεων, στὰ πλαίσια τῆς Κουομιτάγκ, ἀπὸ πολλοὺς ἐκπροσώπους τῆς παλιᾶς φρουρᾶς, μερικοὶ ἀπ' τοὺς ὁποίους συνέχιζαν νὰ διαμαρτύρονται πὼς δὲν εἶχαν προδώσει τὶς ἀναρχικές τους ἰδέες. Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα εἶχε ἐμφανιστεῖ στὴν Κίνα κι ἡ ἀναμφίβολα ἐπαναστατική του παρόρμηση κι ὀργανωτικὴ ἱκανότητα, τὸ ὁδήγησε σὲ ὀξεία ἀντίθεση μὲ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Ἐπισήμανε εἰρωνικὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μερικοὶ ἀναρχικοὶ προσχώρησαν στὴν Κουομιτὰγκ (ἂν κι αὐτὴ ἦταν ἀκόμα ἕνα φιλελεύθερο καθεστὼς καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα διαφθαρεῖ ὅπως συνέβηκε ἀργότερα). Ἀλλ' ὁ ΚΟΚΚΟΡΑΣ δὲν ἐπιχείρησε νὰ τοὺς συγχωρήσει ἢ νὰ συσκοτίσει τὸ πρόβλημα.

«Ἂν ποτὲ κανεὶς φαντάστηκε ὅτι οἱ ἀναρχικοί, θὰ τοῦ προσφέρουν τὴν ἐλευθερία, θὰ λύσουν τὰ προβλήματά του, θὰ τὸν ὁδηγήσουν στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, δὲν κατάλαβε ποτὲ τὸν ἀναρχισμό», σάλπισε. «Δὲν ὑπάρχουν ὑπέρτατοι σωτῆρες, οὔτε ἡγέτες, οὔτε κι ἀναρχικοὶ ἀκόμα, ὄχι, οὔτε οἱ ἴδιοι οἱ θεοὶ κι ἂν φανταστήκατε ὅτι οἱ θεοὶ ἢ οἱ ἀναρχικοὶ δὲν εἶναι ἄνθρωποι μ' ὅλες τους τὶς ἀτέλειες, ἐξαπατήσατε τελείως τὸν ἑαυτό σας. Ὑπάρχει περίπτωση νὰ καταλάμβανα ἕνα ἀξίωμα; Ὄχι. Ἐλπίζω πὼς ὄχι.

'Αλλά ἀκόμα ἐλπίζω ὅτι δὲ θὰ ὑποστῶ βασανιστήρια, ὅπως ὁ σύντροφος Α, οὔτε τὶς σπαραχτικὲς κραυγὲς τῶν πεινασμένων μου μωρῶν, ὅπως ὁ σύντροφος Β. Αὐτὸ ποὺ μ' ἐνδιαφέρει εἶναι: πῶς νὰ συνεχίζουμε νὰ παλεύουμε».

Τὸ πρῶτο καθῆκον τοῦ ΚΟΚΚΟΡΑ ἦταν ἡ βιομηχανικὴ ὀργάνωση κι ἔτσι ἕνα νέο ἀναρχικὸ κίνημα ξεπρόβαλε στὶς λίγες βιομηχανικὲς πόλεις ποὺ ὑπῆρχαν στὴν Κίνα. Ἄρχισαν μὲ πρότυπο τοὺς Τὸνγκ ἢ ἀκόμα καὶ συνδικάτα δυτικοῦ τύπου. Ἀνάμεσα στὰ 1919 καὶ 1923, ἔγιναν πολλὲς ἀπεργίες οἱ ὁποῖες ἔδειξαν τὴν αὐξανόμενη δύναμη τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργατῶν μεταφορῶν εἰδικώτερα.

Στὰ 1920, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἐγκαθιδρύθηκε στὴν Καντώνα (τὴν ὁποία ὁ Πὰ Τσὶν ἀποκάλεσε «Ἡ Βαρκελώνη τῆς Ἀνατολῆς»), μετὰ τὴν ἀπεργία τῶν ἐργατῶν κλωστοϋφαντουργίας στὸ Τσαγκσά. Αὐτὴ παρέμεινε ἀπὸ τότε τὸ προπύργιο τοῦ ἀναρχισμοῦ. Στὴν περίοδο 1965-1966, οἱ ἐργάτες κατέβηκαν σὲ ἀπεργία στὰ ἴδια ἀκριβῶς μέρη, αὐτὴ τὴ φορὰ ἐνάντια στὸν ἔλεγχο τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ διατήρησαν σὲ λειτουργία τὰ ἐργοστάσια χωρὶς διευθυντὲς ἢ ἔλεγχο ἀπὸ πάνω. Οἱ σπόροι φυτεύτηκαν στὰ 1920. Ἡ ἐπανεισαγωγὴ τῆς Κομματικῆς διεύθυνσης στὰ 1967, δὲν ὑπῆρξε εὐχάριστη κι ὁ ἀγώνας συνεχίζεται.

Ὁ Σὶ Φοὺ ἵδρυσε κατόπιν τὴν Ἑταιρεία γιὰ τὴ μελέτη τῆς Λιτότητας, στὴ Γαλλία. Μιὰ ἀπὸ τὶς μόνιμες ἕλξεις τῆς Γαλλίας ἦταν ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἔλλειψη θρησκευτικῆς διαφώτισης στὰ σχολεῖα. Τὴν ἐποχὴ αὐτή, τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα βρέθηκε ν' ἀντιμάχεται ὄχι μόνο τὴν παραδοσιακὴ θρησκεία ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱεραπόστολους. Οἱ Ἑταιρεῖες τῆς Ἐγκράτειας, τὰ παλιὰ προπύργια τῆς ἀριστερᾶς, ἀποδείχτηκαν πὼς ἦταν γόνιμο ἔδαφος γιὰ τοὺς ἱεραπόστολους. Ἐπιπλέον, στὴν ὑλικὴ σφαίρα, ἡ υἱοθέτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ σήμαινε τὴ δυνατότητα γιὰ μιὰ σταδιοδρομία, ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ λόγιο, ἀδέσμευτη ἀπὸ κυβερνητικὰ ψηφίσματα ἢ τοὺς μανδαρίνους. Οἱ «ξένοι διάβολοι» ἀνάπτυξαν τὶς ἐμπορικὲς συναλλαγὲς στὴ Κίνα κι ἔδειχναν προτίμηση στοὺς Χριστιανοὺς ἀναφορικὰ μὲ τὶς διευθυντικὲς θέσεις τῶν ἐπιχειρήσεων. Δὲν ὀφείλονταν ἐντελῶς στὴ χάρη τῆς Καινῆς Διαθήκης, αὐτὸ ποὺ προκάλεσε τὸν προσηλυτι-

σμὸ πολλῶν στὸ Χριστιανισμό, στὰ χρόνια ἐκεῖνα... Οἱ «Κινέζοι Χριστιανοί» ἀποτελοῦσαν ἐπίσης ἕνα μεγάλο ποσοστό, καθὼς ἡ ἐκκλησία σήμαινε κάποτε ἀπασχόληση.

Γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ οἱ φοιτητὲς πήγαιναν στὴ Γαλλία. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως προσπάθησαν νὰ ἱδρύσουν τὸ δικό τους πανεπιστήμιο, στὴ Λυών. Τὸ ἀποκαλούμενο «Κίνημα γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἐργασίας» ἀποδείχθηκε ὅτι εἶχε τεράστια ἐπιτυχία. Ἐνισχύθηκε ἀπ' τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἴδια ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνηση, τελικά, προσκάλεσε Κινέζους ἐργάτες, κατὰ τὴ διάρκεια, τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πόλεμου, γιὰ ν' ἀναπληρώσει τὸ ἀνθρώπινο δυναμικό της μὲ φτηνό ἀντάλλαγμα. Ἀνάμεσα στοὺς Κινέζους, ποὺ ἦρθαν στὴ Γαλλία, ὑπῆρχαν ἑκατοντάδες σοσιαλιστὲς κι ἀναρχικοί. Εἶχαν τὶς διαφορές τους μὲ τὶς Γαλλικὲς ἀρχὲς καὶ κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς ἀπόπειρας γιὰ νὰ καταλάβουν τὸ πανεπιστήμιό τους (γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχαν πληρώσει) ἑκατοντάδες ἀπ' αὐτοὺς συνελλήφθησαν ἀπ' τὴν ἀστυνομία, μεταφέρθηκαν στὴ Μασσαλλία, καὶ ἀπελάθηκαν μὲ τὴ βία. Ἀνάμεσα στοὺς φοιτητὲς αὐτούς, ὑπῆρχαν ντουζίνες ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι σήμερα Κομμουνιστὲς ἀξιωματοῦχοι. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ὁ Τσὲν Τοὺ Χσὶν (ποὺ κατέχει τώρα μιὰ κυβερνητικὴ θέση στὴ Ν. Κίνα) ὁ ὁποῖος ὅταν ἐπέστρεψε ἔκανε μιὰ δημόσια συζήτηση μὲ τὸν Οὐ-Σὲνγκ-Πάι, ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας ΚΟΚΚΟΡΑΣ, ἡ ὁποία μεταβλήθηκε κυριολεχτικὰ σὲ μονομαχία.

Ἡ διαμάχη προεκτάθηκε στὶς διάφορες ἐφημερίδες τους κι ἀποτέλεσε τὴν ὕλη ἑνὸς βιβλίου, τὸ ὁποῖο ἔχει διασωθεῖ. Ἐλπίζουμε ὅτι τὸ δοκίμιο αὐτὸ θ' ἀποτελέσει ἕνα ἐρέθισμα ὥστε νὰ τὸ μεταφράσει στὰ Ἀγγλικὰ κάποιος Κινέζος λόγιος. Ὁ μόνος λόγος ποὺ αὐτὸ δὲν ἔχει συμβεῖ προηγούμενα, εἶναι ἡ ἀλαζονικὴ ματαιοδοξία τοῦ Μάο-Τσὲ-Τούνγκ, ὁ ὁποῖος ἐπέμενε νὰ ἐκδίδονται ξανὰ καὶ ξανὰ τὰ προσωπικά του κείμενα κι ἔχει ξεχάσει ὅτι ὑπάρχουν κι ἄλλοι Μαρξιστὲς ἐκτὸς ἀπ' αὐτόν. Ὑπάρχουν λίγες μόνο ἀξιόλογες κριτικὲς ἐπιθέσεις ἐνάντια στὸν ἀναρχισμό. (Ἡ μπροσούρα τοῦ Στάλιν γιὰ τὸν ἀναρχισμὸ εἶναι τόσο παράλογη ποὺ δὲν ἀξίζει οὔτε τὴν περιφρόνησή μας). Αὐτὴ ἡ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙ-

Σ Μ Ο ἀποτελεῖ μιὰ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ τοῦ ἀναρχισμοῦ ἀπ' τὸν Τσέν, ἀπὸ μιὰ ὀρθόδοξη κομμουνιστικὴ σκοπιά, μαζὶ μὲ μιὰ ἐκτεταμένη ἀπάντηση ἀπ' τὸν Οὺ. ('Εκδόθηκε στὴν Καντώνα, στὰ 1922).

'Ο Τσὲν εἶναι εἰλικρινής, ἀπὸ Μαρξιστικὴ-Λενινιστικὴ σκοπιά, ἀποκηρύσσοντας τὶς ἐθελοντικὲς ἑνώσεις καὶ τὴν ἐλεύθερη ὁμοσπονδία. «Τί ξεκαθαρίζεται ἀναφορικὰ μὲ τὴ συλλογικὴ κρίση τῶν ἀδαῶν ἀνθρώπων;». Ρωτᾶ. 'Ο Οὺ, ποὺ ὑποστηρίζει μιὰ ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ ἄποψη, ὅπως ἔκανε ἀπὸ τότε κι ὁλόκληρο τὸ Κινέζικο κίνημα, ἀπάντησε ὅπως ἔπρεπε στὸν Τσέν.

Τὰ κείμενα τοῦ Πὰ - Τσὶν

'Ανάμεσα στοὺς φοιτητές, ποὺ προσχωροῦν τώρα στὸ ἀναρχικὸ κίνημα, στὸ ἀποκορύφωμα τῆς μαζικῆς του ἐπιρροῆς, μέσα στὴ δεκαετία τοῦ 1920, ἦταν κι ὁ Λὴ Φέϊ Κάν, ποὺ κατάγονταν ἀπὸ εὔπορη οἰκογένεια τὴν ὁποία ἐγκατέλειψε γιὰ χάρη τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ὁ Λὴ υἱοθέτησε τ' ὄνομα «Πὰ-Τσὶν» — ἢ Μπὰ - Κὶν στὰ 'Αγγλικὰ (Μ π α κοῦνιν - Κροπότκ ι ν) — κι ἔγινε ἕνας ριζοσπαστικὸς δημοσιογράφος. Ἔγραψε ἐκτεταμένα γιὰ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα καὶ μετάφρασε τὰ ἅπαντα τοῦ Μαλατέστα, τὰ περισσότερα ἔργα τοῦ Μπακούνιν, πολλὰ δοκίμια τοῦ Κροπότκιν καθὼς ἐπίσης κι ἀμέτρητα ἄλλα ἔργα. 'Αργότερα, πῆγε νὰ σπουδάσει στὸ Παρίσι καὶ κατόπιν στὸ Λονδίνο. 'Εκεῖ συνάντησε τὸν Τὸμ Κήϊλ, τὸν 'Αλέξανδρο Μπέργκμαν, τὸν Μὰξ Νεττλὼ κι ἀλληλογράφησε γιὰ πολὺ καιρὸ μὲ τὴν Ἔμμα Γκόλντμαν (τῆς ὁποίας ἔγραψε μιὰ βιογραφία στὰ Κινέζικα).

Πολὺ πρόσφατα, ἔχει ἀσχοληθεῖ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του, ἡ καθηγήτρια Ὄλγα Λάνγκ, σὲ μιὰ ὑπέροχη ἀνάλυση κι εἰσαγωγὴ στὰ μυθιστορήματά του. 'Εξετάζει τὸ ἕνα ἐπεισόδιο μετὰ τὸ ἄλλο, ἀπ' τὰ ἔργα του. (Ἡ ἀμεροληψία της εἶναι ἀξιοσημείωτη στὸ ὅτι γεννήθηκε στὴ Ρωσία κι ἡ οἰκογένειά της προφανῶς ὑπέφερε ἢ ἐκδιώχθηκε ἀπ' τὸ σπίτι της, ἀπ' τοὺς Μαχνοβίτες). Τὰ μυθιστορήματα τοῦ Πὰ-Τσὶν ἀπέχουν πολὺ ἀπ' τὸ νὰ εἶναι ἀμερόληπτα. 'Εμπνέεται τὸν ἕνα χαρακτήρα μετὰ τὸν ἄλλο ἀπ' τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Μολοντοῦτο, διατήρησε τὴ λατρεία τῶν νεαρῶν ἀναγνωστῶν του σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα, τόσο κάτω ἀπ' τὴν ἐξουσία τῆς Κουομιντάγκ ὅ-

σο καὶ τῶν Κομμουνιστῶν. Οἱ ἥρωες κι οἱ ἡρωΐδες του εἶναι ὅλοι ἀναρχικοὶ κι ἂν μερικὲς φορὲς αὐτὸ δὲν φαίνεται καθαρὰ στὰ μυθιστορήματά του, μπορεῖ κανεὶς νὰ βασιστεῖ στὸ ὅτι ἔχουν μιὰ εἰκόνα τοῦ Μπακούνιν στὸν τοῖχο ἢ ἀναφέρουν μιὰ ἀπ' τὶς φυσιογνωμίες τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Δ΄). Ἐπανειλημένα τὸν κριτικάρισαν διάφοροι ἄγγλοι συγγραφεῖς, γιὰ τὴν προσήλωσή του στὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἢ γιὰ τὴν ἀπαισιοδοξία ποὺ ἔτρεφε ἀναφορικὰ μὲ τὸ μέλλον τῆς Κίνας (κάτω ἀπ' τὴν ἐξουσία τῆς Κουομιντάγκ καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος).

Ἡ Κομμούνα τῆς Σαγκάης

Ἂν κι ὁ Λιοὺ (Σὶ Φοὺ) πέθανε στὰ 1915, σὲ νεαρὴ ἡλικία, τὸ περιοδικὸ ποὺ εἶχε ἱδρύσει στὴ Σαγκάη κι ἡ ὀργάνωση (Ἑταιρεία τῆς Καρδιᾶς) συνέχιζαν ν' ἀκμάζουν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δεκαετίας τοῦ '20. Τὸ φοιτητικὸ κίνημα ποὺ δημιουργήθηκε στὸ Τσενγκτού, ἀπ' τοὺς ἀναρχικοὺς τῆς Σαγκάης, ἐξαπλώθηκε γρήγορα. Ἦρθε σὲ σύγκρουση μὲ τὸ στρατὸ σὲ διάφορες εὐκαιρίες (τὰ γεγονότα ἔκαναν ἐντύπωση στὸν Πὰ Τσὶν ποὺ τὰ ἀποθανάτισε στὰ μυθιστορήματά του). Ἀλλὰ σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἐκτεταμένης φοιτητικῆς ἀγκιτάτσιας, ἦρθε ἡ ἐμφάνιση τοῦ κινήματος τῆς Κομμουνιστικῆς Νεολαίας. Σὲ ἀπάντηση, οἱ ἀναρχικοὶ ἵδρυσαν τὴν Τ σ ο ὺ ν - Σ ὴ ('Αμερόληπτη Ἑταιρεία) ἡ ὁποία ἄρχισε νὰ ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα Πίνγκ Μίνγκ Τσὶ Σένγκ (Λαϊκὴ Φωνή). Αὐτὴ ἦταν ἡ καταγωγὴ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Πίνγκ Μίνγκ, ποὺ εἶναι τόσο γνωστὸς στοὺς διεθνεῖς ἀναρχικοὺς κύκλους. Ἦταν ἀφιερωμένος στὴ μνήμη τοῦ Σὴ-Φού.

Στὸ μεταξύ, τὸ ἐπαναστατικὸ κίνημα, ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν παραταξιακή του διαίρεση σὲ Κουομιτάγκ, Κομμουνιστὲς ἢ Ἀναρχικούς, ἐξαπλώνονταν σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα. Ἡ περίοδος 1925-27, ἀποκαλεῖται «Ἡ Μεγάλη Ἐπανάσταση» — ὅταν ἡ Κουομιτάγκ κατέλαβε τελικὰ τὴν ἐξουσία. Στὰ 1925 ἔγινε μιὰ μεγάλη ἀπεργία στὴ Σαγκάη, ἡ ὁποία προκάλεσε ἀπεργίες καὶ βιαιότητες σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα. Σχηματίστηκε μιὰ «Ἑνωμένη Ἐπιτροπὴ ἀπὸ Ἐργάτες, Φοιτητὲς κι Ἐμπόρους», ἡ ὁποία κάλεσε τὸ λαὸ νὰ κατέβει σὲ γενικὴ ἀπεργία στὴ Σαγκάη (ποὺ ἦταν κάτω ἀπὸ ξένη κυριαρχία)

τῆς ὁποίας ἀπόηχος ὑπῆρξε μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαδηλώσεις κι ἀπεργίες σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα.

Μετὰ τὴν τελικὴ νίκη τῆς Κουομιτάγκ, ὁ Τσάνγκ Κάϊ Σὲκ ἔγινε πρωθυπουργός. Τὸ πρῶτο ποὺ ἔκανε ἦταν ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς Κομμουνιστὲς συμμάχους του. Αὐτοὶ ὁδηγήθηκαν στὴν παρανομία κι ἔκαναν ὑπερεπαναστατικὰ καλέσματα γιὰ ἐξεγέρσεις ἐνάντια στὴν κυβέρνηση τοῦ Τσάνγκ. Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Κίνας δημιουργήθηκαν ἰδιωτικοὶ στρατοί. Ὁ μεγάλος ἀγώνας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος γιὰ νὰ κερδίσει τὴν ἐξουσία εἶχε ἀρχίσει. Καθὼς πέρναγαν τὰ χρόνια, ἡ Κουμιτάγκ διαφθείρονταν ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀπ' τὴν ἐξουσία. Συνέχισε ὅ,τι εἶχαν ἀφήσει οἱ παλιοὶ ἰμπεριαλιστές. Οἱ Κομμουνιστές, ἀντίθετα, συνέχιζαν ν' ἀντιστρατεύονται τὴν παλιὰ καπιταλιστικὴ τάξη. Ζοῦσαν μιὰ ζωὴ γεμάτη στερήσεις κι ἀνάπτυσσαν ἐνεργητικὴ δράση. Εἶχαν ὅλα τὰ «κυβερνητικὰ» χαρίσματα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Θὰ ἔκαναν τὰ πάντα γιὰ τὸ λαὸ ἐκτὸς ἀπ' τὸ νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς εὐκαιρίες ποὺ θὰ παρουσιάζονταν γιὰ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας.

Αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν ἐποχή, ξέσπασε μιὰ μεγάλη ἀπεργία στὴ Σαγκάη, ποὺ ἡ κύρια αἰτία της ἦταν οἰκονομικὴ ἀλλὰ κι ἡ ὁποία εἶχε ἐπίσης μιὰ κοινωνικοοικονομικὴ ἀπόχρωση... Οἱ προηγούμενες ἀπεργίες, ὑποστηρίζονταν ἀπ' τοὺς Κινέζους χρηματιστὲς καὶ καπιταλιστές, ποὺ ἀντιμάχονταν τοὺς ἐπαγγελματικούς τους ἀνταγωνιστὲς στὴ Σαγκάη. Τώρα οἱ ἐργάτες στράφηκαν ἐπίσης ἐνάντια καὶ στοὺς Κινέζους καπιταλιστές. Σὲ μεγάλα τμήματα τῆς Σαγκάης οἱ ἐργάτες μπόρεσαν νὰ καταλάβουν τὰ ἐργοστάσια ὅπου δούλευαν. Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἀνακήρυξε τὴν «Κομμούνα τῆς Σαγκάης». Φιλοδοξοῦσαν νὰ καταλάβουν τὴν πόλη καὶ νὰ τὴ μεταβάλλουν σὲ Ἐλεύθερη Πόλη, ἀνεξάρτητη ἀπ' τὸ Διεθνῆ Διακανονισμὸ καὶ τὴν Κινέζικη Κυβέρνηση. Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ τελευταία σημαντικὴ μάχη τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος, ὀργανωμένου σὰν τέτοιο. Διακήρυξε στὴν Κίνα ὅτι θὰ ἐγκαθίδρυε μιὰ ἐλεύθερη κοινωνία στὴ Σαγκάη ἢ θὰ προχωροῦσε πολεμώντας σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα. Οἱ ἑνωμένες δυνάμεις τόσο τῆς Κουομιτάγκ ὅσο καὶ τῶν ξένων δυνάμεων (μὲ τὶς ὁποῖες ὑποτίθεται ὅτι ἦταν ἀντίθετη) βοήθησαν στὴ συντριβὴ τῆς Κομμούνας τῆς Σαγκάης. Ἡ τελευταία ἔπεσε μαχόμενη.

Οἱ Κομμουνιστές, σὲ μιὰ μπροσούρα μὲ τίτλο «Ἄστε τὴ Σαγκάη νὰ καεῖ», ὑποσχέθηκαν «οὔτε μιὰ δεκάρα οὔτε μιὰ σφαίρα». Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ἀδιαφορίας ἀπὸ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ἔγινε φανερὸς λίγους μῆνες ἀργότερα ὅταν ἐγκαινίασαν τὴ δική τους στρατιωτικὴ ἐπίθεση γιὰ νὰ καταλάβουν τὴν πόλη. (Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἀλλοῦ, ἡ λέξη «τυχοδιωκτισμὸς» στὴν μαρξιστικὴ διάλεχτο καθορίζεται σὰν ἡ στρατιωτικὴ ταχτικὴ ποὺ δὲν ἔχει τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν κι αὐτὴ ἀκριβῶς περιγράφει τὴ στάση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τὴν ἐποχὴ ἐκείνη). Ἀντίθετα ὅμως, μὲ τὸν ἀναρχικὸ ἢ ἀκόμα καὶ τὸ Γαριβαλδικὸ «τυχοδιωκτισμὸ» οἱ Κομμουνιστὲς ὄχι μόνο δὲν εἶχαν τὴν ὑποστήριξη τῶν μαζῶν (εἶχαν ἀφήσει στὴ μοίρα του τὸ ἐργατικὸ κίνημα) ἀλλὰ — ὅπως ἕνα φασιστικὸ κίνημα — στρέφονταν ἐνάντια σ' αὐτές.

Διαλέξτε! Ἐθνικιστὲς ἢ Κομμουνιστὲς

Τὰ χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν ὑπῆρξαν δύσκολα γιὰ τοὺς ἀναρχικούς. Ἔπρεπε νὰ διαλέξουν ἀνάμεσα στὸν Τσὰνγκ καὶ τὸν Κόκκινο Στρατό. Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν μιὰ ἁπλὴ ἀκαδημαϊκὴ ἐκλογὴ (ὅπως ἐκείνη ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ καλοπερασάκιας ἀριστερὸς στὴν Ἀγγλία, ὅταν λέει, ἴσως, ὅτι θὰ προσφέρει τὴν ὑποστήριξή του στὸν Χὸ Τσὶ Μὶνχ «κάτω ἀπὸ ὅρους»). Ἔπρεπε ν' ἀποφασίσουν σὲ ποιά περιοχὴ θὰ ζοῦσαν. Μερικοὶ ἀπ' τὴν παλιὰ φρουρὰ εἶχαν προσχωρήσει στὴν Κουομιντάγκ, ἄλλοι χωρὶς ἀμφιβολία πῆγαν μὲ τοὺς Κομμουνιστές. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ποὺ παρέμειναν ἀναρχικοί, ἔπρεπε ν' ἀποφασίσουν σὲ ποιά περιοχὴ θὰ ζοῦσαν. Ὑπῆρξαν μερικοὶ ποὺ εἶπαν ὅτι τουλάχιστον στὴν Κουομιντάγκ, μποροῦσε κανεὶς νὰ κάνει συγκεντρώσεις. Αὐτὸ ἦταν σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς ἕνα ριψοκίνδυνο ἐγχείρημα. Μήπως ὅμως, ἀποζημείωνε γιὰ τὴ διαφθορά; Τελικὰ ἀναπτύχθηκε ἐκεῖ ἕνα διαιρεμένο, μὴ-ὁμοσπονδιακὸ κίνημα, ἀπομονωμένο ἀπ' τὴν τεράστια ἔκταση τῆς χώρας καὶ τὴν ἔλλειψη ταχυδρομικῆς ἐπικοινωνίας ἢ ἑνὸς ἐλεύθερου τύπου, τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησε τὴν ἀποικία τῆς Σαγκάης σὰν ἀρχηγεῖο καὶ ταχυδρομεῖο.

Ὅμως, ὅταν ὁ Πὰ-Τσὶν ἐπέστρεψε ἀπ' τὴν Εὐρώπη στὴ Σαγκάη, στὰ 1929, μπόρεσε ν' ἀρχίσει ἀμέσως τὶς ἐκδόσεις (τὸ πρῶτο ἔργο ποὺ εἶχε τίτλο «Ἀπ' τὸν καπιταλισμὸ στὸν ἀναρχισμό», ἦταν μιὰ προσαρμογὴ τοῦ δοκίμιου τοῦ Ἀλέξανδρου Μπέργκμαν «Τὸ ἀλφάβητο τοῦ Ἀναρχοκομμουνισμοῦ». Τὰ ἀρχεῖα τῆς «Ἐλευθερίας» προσφέρουν ταχτικὰ νέα ἀπ' τὴν Κίνα. Ἰδιαίτερα οἱ ἐργάτες τῆς

Καντώνας παραμένουν πιστοὶ στὶς ἀναρχικὲς ἰδέες. Ὅσον ἀφορᾶ ὅμως τοὺς φοιτητές, ὑπῆρξε μιὰ μαζικὴ ἔξοδός τους ἀπ' τὶς τάξεις τῶν ἀναρχικῶν. Πέρασε ὁ καιρὸς ποὺ προσχωροῦσαν στὸν ἀναρχισμὸ μεγάλες μάζες φοιτητῶν, τῆς μεσαίας τάξης. Τώρα υἱοθετοῦσαν τὸν ἐθνικισμὸ ἢ τὸν κομμουνισμὸ (ἢ τὸν Χριστιανισμό). Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου τοῦ Πὰ - Τσὶν σήμαινε πολλὰ γιὰ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. (Αὐτός, ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἐμφανίζονταν μὲ τὸ πραγματικό του ὄνομα Φέϊ Κὰν, ὅταν ἔγραφε ἀναρχικὰ βιβλία καὶ χρησιμοποιοῦσε τὸ ὄνομα Πὰ-Τσὶν μόνο γιὰ τὰ μυθιστορήματά του). Ἀπὸ τ' ἀποσπάσματα τῶν μυθιστορημάτων του, ποὺ μᾶς πρόσφερε ἡ καθηγήτρια Λάνγκ, μπορεῖ νὰ καταλάβει κανεὶς ὅτι τὸ ἀναρχικὸ κίνημα θὰ πρέπει νὰ παράμεινε ἐνεργὸ στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς δεκαετίας τοῦ '20 καὶ στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '30. Δὲν ἦταν νωρίτερα ἀπ' τὸ 1935, ὅταν δόθηκε τὸ τελειωτικὸ χτύπημα πάνω στὴν Κίνα καὶ σ' ὁποιεσδήποτε ἀντιεξουσιαστικὲς ἐλπίδες μπορεῖ νὰ εἶχε.

Ἡ Γιαπωνέζικη εἰσβολή

Αὐτή ὑπῆρξε ἡ εἰσβολή τοῦ Γιαπωνέζικου ἰμπεριαλισμοῦ. Οἱ ἀναρχικοί ὑποστήριζαν πάντοτε τή σύναψη φιλικῶν σχέσεων μέ τούς Γιαπωνέζους ἐργάτες κι ἀγρότες, ἂν καί, ὅπως εἶναι φυσικό, ἀντιμάχονταν μέ ὀξύτητα τό καθεστώς τοῦ Μικάδο. Τώρα τούς κατηγοροῦσαν γιά φιλογιαπωνέζους. (Στή Γιαπωνία οἱ ἀναρχικοί συλλαμβάνονταν καί φυλακίζονταν σά φιλοκινέζοι, δηλαδή ἀντίθετοι στόν πόλεμο). Ἡ καταστροφή ἔπεσε πάνω στήν Κίνα, καθώς οἱ Γιαπωνέζοι ξεχύνονταν μέσα στή χώρα. Οἱ Κομμουνιστές ἦταν οἱ πρῶτοι πού ἀπάντησαν στήν πρόκληση, γιατί ἡ γραμμή τῆς Μόσχας ἦταν τότε ἀντιφασιστική καί λαϊκομετωπική, κι ἔκαναν ἐκκλήσεις γιά τήν ἑνότητα ὅλων τῶν τάξεων κι ἀνθρώπων, γιά ν' ἀντισταθοῦν στίς φασιστικές δυνάμεις (Γιαπωνία, Γερμανία, Ἰταλία) πού ἀπειλοῦσαν τή Σοβιετική Ἕνωση. Πραγματικά, οἱ Κομμουνιστές, ἀπαγάγοντας τόν ἴδιο τόν Τσάνγκ, τοῦ ἐπέβαλαν τή γραμμή τῆς ἑνότητας καί σχημάτισαν μέ τή βία τό Λαϊκό Μέτωπο. (Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή καλωσώρισε «τούς μικροαστούς, τούς διανοούμενους ἐπαναστάτες κι ἀκόμα ὁρισμένα τμήματα τῆς ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν στρατοκρατῶν, καθώς ἐπίσης κι ἐργάτες κι ἀγρότες). Στά 1935 καί στά 1936, εἶχε ἐπεκτείνει τό Μέτωπο ὥστε νά συμπεριλάβει τόν Τσάνγκ-Κάι-Σέκ καί τήν Κουομιντάγκ.

Εἶναι ἀδύνατο νά καθορίσουμε ποιά ὑπῆρξε ἡ ἀντίδραση τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Πολλοί εἶχαν ἔντονη τή διαίσθηση ὅτι ὁ πόλεμος αὐτός ἦταν ἐθνικοαπελευθερωτικός, ἀλλά δέν ἔτρεφαν ὁποιαδήποτε αὐταπάτη ἀναφορικά μέ τή φύση τῶν δυνάμεων πού ἀντιμάχονταν τή Γιαπωνία. Ὅμως γενικά μπορεῖ κανείς νά ὑποθέσει

ὅτι κράτησαν μιὰ ἀντιπολεμικὴ στάση (Βλ. τὸ Παράρτημα Α') καὶ γενικὰ ὅλοι ὑπέθεταν ὅτι αὐτὴ ἦταν πραγματικὰ ἡ θέση τους. Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἀναρχικοὶ εἶχαν περιοριστεῖ σὲ μερικὲς σκληροπυρηνικὲς ὁμάδες, ποὺ αἰσθάνονταν τὴν πιεστικὴ ἀνάγκη νὰ διαφυλάξουν τὴν ταυτότητα τοῦ κινήματός τους.

Σύμφωνα μὲ τὴν καθηγήτρια Λάνγκ, ὁ Πὰ-Τσὶν ταυτίστηκε μὲ τὸν ἀγώνα ἐνάντια στοὺς εἰσβολεῖς. Ἀλλὰ αὐτὸ βρίσκεται σὲ ἀντίφαση μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ ἔχω. Ἴσως, σὰν «μαλακὸ» ἀναρχικό, (πράγμα ποὺ χωρὶς ἀμφιβολία ἔγινε μετὰ τὸ 1930 καὶ ποὺ γενικὰ ἀναγνωρίζονταν σὰν τέτοιος, ἂν κι αὐτὸ δὲν μείωσε τὴν ἐκτίμηση ποὺ τοῦ ἔτρεφαν οἱ ἀναρχικοὶ κύκλοι), τὸν θεωροῦσαν ὅτι δικαιοῦται νὰ λέει ἄλλα πράγματα δημόσια κι ἄλλα σὲ ἰδιωτικὲς συζητήσεις. Αὐτὸ ποὺ εἶναι πολὺ σίγουρο εἶναι ὅτι δέχτηκε ἐπιθέσεις ἀπ' τοὺς Κομμουνιστὲς συγγραφεῖς ἐπειδὴ δὲν προσχώρησε στὸ Σύνδεσμο Ἀριστερῶν Συγγραφέων κι ὅταν αὐτοὶ ἐπεκτείνανε αὐτὸ τὸ σῶμα ὥστε νὰ συμπεριλάβει τὴν Ἕνωση Κινέζων συγγραφέων. στὴν ὁποία περίμεναν νὰ προσχωρήσουν ὅλοι οἱ Κινέζοι πατριῶτες συγγραφεῖς κι αὐτὸς ἐξακολούθησε ν' ἀρνεῖται νὰ μπεῖ σ' αὐτή, ὁ Χσοὺ-Μοὺ-Γιοὺνγκ τὸν κατηγόρησε μὲ τόσο ἐπιθετικὸ τρόπο ποὺ ἦταν ἐνδεικτικὸς τῆς ἐπιθυμίας τους νὰ συλληφθεῖ. Ἂν καὶ καταγγέλθηκε σὰ σαμποτὲρ (ἦταν κεῖνες οἱ μέρες ποὺ βασίλευε ἡ Μοσχοβίτικη μυθολογία περὶ «φασιστοτροτσκιστῶν σαμποτὲρ») ἐκεῖνο ποὺ ἔσωσε τὸν Πὰ-Τσὶν ἦταν ἡ ρωμαλέα ὑπεράσπιση τῆς ἐλευθερίας του νὰ προσχωρήσει ἢ ὄχι, ἀπὸ τὸ βετεράνο καὶ σεβάσμιο συγγραφέα Λοὺ - Χσούν.

1936 — Ἡ χρονιὰ τῆς ἀναβίωσης

Ἕνας βασικὸς λόγος ποὺ ὁ Πὰ-Τσὶν δὲ θ' ἀποκήρυσσε τὶς ἰδέες του τὴν ἐποχὴ αὐτή, ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός του γιὰ τὸ γεγονὸς τῆς Ἱσπανικῆς Ἐπανάστασης. Ἐπὶ τέλους φαίνονταν ὅτι πρόκειται νὰ πραγματωθεῖ ὁ ἀναρχικὸς σκοπός. Οἱ Κομμουνιστὲς κατηγοροῦσαν καὶ συκοφαντοῦσαν τὸν Πὰ Τσὶν γιατὶ δὲν πῆρε μέρος στὸν παιάνα τῶν ἐγκωμίων γιὰ τὴ «Δημοκρατία». «Ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὴν ἀλληλεγγύη ποὺ τρέφουν οἱ Κινέζοι ἀναρχικοὶ ἀπέναντι στοὺς γενναίους ἀγωνιστὲς τῆς C.N.T.-F.A.I.», εἶπε. «Σ' ὁλόκληρο τὸ Κινέζικο λογοτεχνικὸ προσκήνιο, εἶμαι ὁ μόνος ποὺ τολμῶ νὰ μιλήσω γιὰ τὶς δυὸ αὐτὲς λαϊκὲς ὁμάδες».

Στὸ μεταξὺ ἀναδιοργανώθηκαν οἱ ἀναρχικοὶ στὴ Σαγκάη, γιὰ μιὰ ἀκόμα φορά, πίσω ἀπ' τὸ σύνθημα τοῦ «Κόκκορα ποὺ λαλεῖ στὸ σκοτάδι». Ἔγιναν διαδηλώσεις συμπαράστασης ἀπέναντι στοὺς Ἱσπανοὺς ἐργάτες. Ἐπίσης διεξήχθηκαν μεγάλες συζητήσεις ἀναφορικὰ μὲ τὸν τρόπο ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν οἱ Κινέζοι ἀναρχικοί. Ἀλλὰ φυσικὰ δὲν ὑπῆρχε τρόπος γιὰ νὰ μπορέσουν ν' ἀσκήσουν πίεση πάνω στὸ στρατηγὸ Φράνκο. Ἦταν ἀπομονωμένοι ἀπ' τὸν ἀγώνα. Εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειωθεῖ ὅτι μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 25 Κινέζους ἀναρχικούς, ἡ ὁποία εἶχε φύγει ἀπ' τὸ Χὸνγκ Κὸνγκ γιὰ νὰ πάρει μέρος στὸν Ἱσπανικὸ Ἐμφύλιο Πόλεμο, μόλις ἔφθασε στὴ Μασσαλία ἀντιμετώπισε μιὰ ἄρνηση νὰ τῆς ἐπιτρέψουν νὰ περάσει κι ἐπέστρεψε στὴν Ἀνατολή, μ' ἕνα πλοῖο ποὺ κατευθύνονταν στὸ Ἀννάμ. Σὲ μιὰ χοῦφτα αὐτῶν τῶν συντρόφων, ὀφείλεται ἡ συγκρότηση τῆς πρώτης Βιετναμέζικης Ἀναρχικῆς ὁμάδας. Ἡ τε-

λική της μοίρα εἶναι ἄγνωστη. Τὸ ἑβδομαδιάτικο δελτίο τῆς C.N. T.-F.A.I. στὴ Βαρκελώνη, ἀνατυπώνονταν ταχτικὰ στὰ Κινέζικα ἀπ' τὸ 1936 μέχρι τὸ 1938.

Οἱ «Γιοὶ τοῦ Σὴ-Φοὺ» ἄρχισαν μιὰ ἐντατικὴ προπαγανδιστικὴ ἐκστρατεία γιὰ λογαριασμὸ τοῦ 'Ισπανικοῦ ἀντιεξουσιαστικοῦ κινήματος, ἀλλά, ὅπως εἶναι φυσικό, ἡ ἔχταση τῆς ἄμεσης παρέμβασης, ποὺ μποροῦσαν νὰ ἔχουν πάνω στὸ 'Ισπανικὸ προσκήνιο, ἦταν περιορισμένη. (Βλέπε τὸ Παράρτημα Ε'). Ὅμως, τὸ παράδειγμα τῆς 'Ισπανίας, συγκέντρωσε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ πολὺ κόσμο γύρω ἀπ' τὴν ἀναρχικὴ σημαία. Στὰ 1937, ἡ ὁμάδα τῆς «Μαύρης Σημαίας», ποὺ σχηματίστηκε στὴν Καντώνα, πῆρε τὴν πρωτοβουλία νὰ ἐγκαινιάσει μιὰ νέα «'Αμερόληπτη 'Εταιρεία» ἢ συνδικαλιστικὸ κίνημα κι ἕνας ἀπ' τοὺς βασικούς της ἀκτιβιστὲς ἐπέστρεψε ἀπ' τὸ Λονδίνο. . .

Ὁ δόκτωρας Τσὲν καὶ τὸ Ἀγγλικὸ κίνημα

Ἕνας νεαρὸς Κινέζος φοιτητής, ὁ Τσὲνγκ-Τσάνγκ, σπούδαζε ἰατρικὴ στὸ Λονδίνο κι εἶχε ἔρθει σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ὁμάδα «Ἐλευθερία» ποὺ ὑπῆρχε τότε ἐκεῖ (αὐτὴ δὲ θὰ πρέπει νὰ συγχυστεῖ μὲ τὶς Ἐκδόσεις «Ἐλευθερία» — «FREEDOM PRESS» — ἀπ' τὴ μιὰ μεριά, οὔτε μὲ τὴν ὁμάδα «Ἐλευθερία» ποὺ ἱδρύθηκε στὰ 1944, οὔτε ἀκόμα μὲ τὴν ὁμάδα τοῦ Μαρτέλλ, ποὺ σφετερίστηκε τὸ ὄνομα στὰ ἑπόμενα χρόνια). Ὁ Τσὲνγκ ἐνδιαφερόταν ὑπερβολικὰ γιὰ πολλὲς Ἀγγλικὲς ἐργατικὲς ὀργανώσεις καὶ τὶς μελέτησε γιὰ ἕνα μεγάλο χρονικὸ διάστημα. Ὁ Χάρρυ Τζόοουνς (ὁ ὁποῖος ἐπίσης εἶχε ὑποδεχτεῖ τὸν Πά-Τσὶν στὸ Λονδίνο, πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια) τοῦ φάνηκε ἐξαιρετικὰ χρήσιμος (ἂν καὶ διαφωνοῦσε μὲ τὴν τοποθέτηση ὑπὲρ τῆς τρομοκρατίας, ποὺ ἀποδέχονταν ὁ Τσὲν κι ἄλλοι Κινέζοι ἀναρχικοί). Ἤθελε νὰ πάει στὴν Ἱσπανία καὶ νὰ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες του σὰν γιατρός, ἀλλὰ πείστηκε ἀπὸ τὴν Ἔμμα Γκόλντμαν ὅτι ἡ C.N.T.-F.A.I. χρειάζονταν ἀνθρώπους σὰν κι αὐτὸν νὰ μείνουν στὴ χώρα τους καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦν ἀπὸ κεῖ (ἡ ἴδια ἡ Γκόλντμαν ἤθελε νὰ πάει στὴν Ἱσπανία σὰν νοσοκόμα, ἀλλὰ τῆς ζήτησαν ἀντὶ γι' αὐτὸ νὰ παραμείνει στὸ Λονδίνο καὶ νὰ κάνει προπαγάνδα). Κατόπιν, ὁ Τσὲν ἐπέστρεψε στὴν Κίνα φέρνοντας μαζί του δυὸ ὀγκώδεις ἐργασίες ποὺ εἶχε περατώσει μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὁμάδας «Ἐλευθερία» — ἡ μιὰ ἀφοροῦσε τὶς μεθόδους ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν τῆς Ἀγγλίας κι ἡ ἄλλη ἦταν μιὰ περίληψη τῶν ἀναρχικῶν ἀρχῶν, ἡ ὁποία ἀποτέλεσε τὸ εὐαγγέλιο τῶν Κινέζων ἀναρχι-

κῶν. 'Ο Τσὲν συνέχισε ν' ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸ Χάρρυ Τζόουνς μέχρι τὸ θάνατο τοῦ τελευταίου καὶ μαζί μου ἀπὸ τότε. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Κίνα προσχώρησε στὴν ἀγωνιστικὴ δράση κι ἔχει παραμείνει ἕνας «σκληρὸς» ἀναρχικὸς κατὰ τὴ διάρκεια τῶν 30 χρόνων ποὺ ἔχουν περάσει ἀπὸ τότε.

Φυσικά, ὑπῆρξαν σοβαρὲς δυσκολίες στὴν ἀνταλλαγὴ ἀλληλογραφίας μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἰδιαίτερα στὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τελικὰ σταμάτησε. Ὅμως τὸ Κινέζικο κίνημα εἶχε πάντοτε συνείδηση τῆς ὕπαρξης τοῦ διεθνοῦς ἀναρχικοῦ κινήματος γενικὰ καὶ τῆς συζήτησης τῆς ἀναρχικῆς θεωρίας στὴ Βρεττανία εἰδικότερα. «Πέρασαν πιὰ τὰ χρόνια ποὺ μπορούσαμε νὰ κάνουμε μεγάλες καὶ ἐποικοδομητικὲς δημόσιες συζητήσεις», ἔγραψε ὁ Δόκτορας Τσέν, «εἶναι ἐξαιρετικὰ πολύτιμο τὸ ὅτι μποροῦμε τουλάχιστο ν' ἀπολαμβάνουμε τὰ πλεονεκτήματα τῶν συζητήσεων ποὺ γίνονται ἀπὸ ἄλλους. . . Οἱ ἀρχὲς μας ὑπόκεινται στὴ διαδικασία τῆς ἀλλαγῆς καὶ τῆς φθορᾶς ὅπως κι ὁποιεσδήποτε ἄλλες... οἱ σκοποὶ ὅμως κι ἡ ἔμπνευσή μας παραμένουν οἱ ἴδιοι». Μιὰ διασκεδαστική, τυχαία, ἀλλὰ ἀρκετὰ διαφωτιστικὴ πλευρὰ αὐτῆς τῆς ἀλληλογραφίας ἀξίζει πιθανὸν ν' ἀναφερθεῖ: πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, ἡ καθημερινὴ ἐφημερίδα τῶν Κομμουνιστῶν, στὸ Λονδίνο, δημοσίεψε φωτογραφίες μιᾶς πορείας στὸ Ἄλντερμάστον, ὅπου ἐμφανίζονταν ὅτι πῆραν μέρος δέκα χιλιάδες ἄτομα (πράγμα ποὺ πιθανὸν νὰ ἦταν ἀλήθεια). Ἀλλ' ἀκριβῶς μπροστά, δεσπόζοντας σ' ὅλη τὴ σκηνή, ὑπῆρχαν ἀναρχικὲς σημαῖες, ποὺ ἡ DAILY WORKER, ὅπως ἦταν τότε, καυτηρίασε σκληρά. Πιθανόν, οἱ φωτογραφίες νὰ πουλήθηκαν στὴν Κίνα καὶ πιθανὸν ὁ Κινέζος ἐκδότης νὰ μὴν κατάλαβε τὶς λατινικὲς ἐκεῖνες καλλικατζοῦρες. Τὶς ἄφησε μέσα, πράγμα ποὺ προκάλεσε τὴν ἔκπληξη καὶ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναρχικῶν τῆς Καντώνας, οἱ ὁποῖοι εἶδαν προφανῶς χωρὶς ἀμφιβολία, νὰ ἐμφανίζονται, σὲ μιὰ Κομμουνιστικὴ ἐφημερίδα, οἱ φωτογραφίες δέκα χιλιάδων διαδηλωτῶν στὴν Πλατεία Τραφάλγκαρ, κάτω ἀπὸ σημαῖες ποὺ ἔφεραν ἐπιγραφὲς ὅπως «Ἀναρχικοὶ τοῦ Ἔλιγκ» καὶ «Κάτω τὸ Κράτος», ποὺ ὁποιοσδήποτε Ἄγγλος ἀναγνώστης θὰ μποροῦσε νὰ διαβεβαιώσει ὅτι σήμαιναν πὼς οἱ Ἀναρχικοὶ ἔκαναν μαζικὴ ἐπίδειξη.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος πέρασε φυσικὰ ἀπαρατήρητος στὴν Κίνα, ποὺ ἦταν ἤδη ἀπασχολημένη μὲ τὸ δικό της Πατριωτικὸ Πόλεμο, ἐκτὸς ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ ὅτι τώρα εἶχε μὲ τὸ μέρος της, χωρὶς ἄμεσο πλεονέχτημα, σὰ σύμμαχο τὴ Δημοκρατικὴ Δύση. (Ἡ Ρωσία δὲν κήρυξε τὸν πόλεμο στὴν Γιαπωνία μέχρι τὴν τελευταία στιγμή, πάνω ἀκριβῶς στὴν ὥρα ὥστε νὰ μπορέσει νὰ πάρει μέρος στὸ Σύμφωνο Εἰρήνης). Ὁ Πὰ-Τσὶν ζοῦσε στὸν Γαλλικὸ τομέα τῆς Σαγκάης μέχρι τὰ 1940, ποὺ ἔφυγε γιὰ τὸ Κοὺν Μίνγκ τῆς ἐπαρχίας Γιουνάν, ἡ ὁποία ἀποτελοῦσε ἕνα σημαντικὸ πολιτιστικὸ κέντρο τῆς Κίνας. Ὑπῆρχε ἐκεῖ μιὰ ἀποικία ὅλων τῶν ἐξόριστων διανοουμένων τῆς Κίνας. Στὸ μέρος αὐτὸ ὁ Πὰ-Τσὶν δημιούργησε τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο Γουὲν Σοὺα Σέγκ Χοὺο καὶ δημοσίεψε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν «Ἀναρχικὴ Ἠθική» τοῦ Κροπότκιν καθὼς καὶ τὰ ἅπαντα τοῦ τελευταίου. Ὁ ἀδελφός του εἶχε μάθει Ρωσικὰ εἰδικὰ γι' αὐτὸ τὸ λόγο κι ἀργότερα ἐκδόσανε τὰ «Ἀπομνημονεύματα τοῦ Χέρτσεν» (ποὺ κυκλοφόρησαν γιὰ πρώτη φορὰ στ' Ἀγγλικὰ στὰ 1968, ἀπὸ ἕνα ἐμπορικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο.)

Ὁ Τσὲν βρέθηκε σὲ μιὰ κατεχόμενη ἀπ' τοὺς Γιαπωνέζους περιοχὴ κι ἐκτοπίστηκε ἀργότερα σ' ἕνα ἀπομονωμένο χωριὸ ὅπου ἐξάσκησε τὸ ἰατρικὸ ἐπάγγελμα. Ἐπίσης ἔμαθε τὴν ἀρχαία Κινέζικη τέχνη τῆς χειροπραχτικῆς* καὶ τοῦ βελονισμοῦ. Στὸ μεταξύ, οἱ πιὸ ἐνεργητικοὶ ἀπ' τοὺς βιομηχανικοὺς ἀγωνιστὲς ἄρχισαν μιὰ σειρὰ ἀπεργιῶν στὶς ὑφαντουργικὲς βιομηχανίες καὶ τὶς μεταφορές, οἱ ὁποῖες γιὰ κάποιο λόγο παρέμειναν πιστὲς στὶς ἀναρχικὲς ἰδέες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐργάτες προσχωροῦσαν στὸ Κομμουνιστικὸ

Σ.τ.Μ.: Θεραπευτικὴ τεχνικὴ ποὺ χρησιμοποιεῖται γιὰ τὴ σύνδεση τῶν καταγμάτων.

Κόμμα. Οἱ ναυτικοὶ ἄρχισαν νὰ ὀργανώνονται καὶ (κατὰ ἕνα μέρος λόγω τῆς δυσαρέσκειας ποὺ ἔτρεφαν ἀπέναντι στὸ Κομμουνιστι- Κόμμα) ὑποστήριξαν ἐπίσης τὸ ἀναρχικὸ κίνημα. Ὅταν τέλειωσε ὁ πόλεμος, τὸ κίνημα ἐμφανίστηκε ξανὰ στὴ νομιμότητα. Μποροῦσε νὰ βασιστεῖ σ' ἕνα ἱκανοποιητικὸ ἀριθμὸ ὁμάδων — ὑπολογίστηκε ὅτι ὑπῆρχαν περίπου 20 ὁμάδες φοιτητῶν τῆς μεσαίας τάξης — καὶ δυὸ ἢ τρεῖς βιομηχανικὲς ὀργανώσεις ποὺ ἡ κάθε μιὰ συμπεριλάμβανε πεντακόσια περίπου ἢ ἑξακόσια μέλη. (Ἐπίσημα ἀνάφεραν 10.000 μέλη, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μελῶν τῶν συνεταιρισμῶν κι ἕνα ἀμέτρητο ἀριθμὸ συμπαθούντων). Ἀλλὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου δὲν σήμαινε τὴν ἀπελευθέρωση, ἐκτὸς ἂν τὴν ἐννοοῦμε μὲ τὴ στενότερη, ἐθνικὴ τους ἔννοια. Οἱ ἀναρχικοὶ ἐπανάλαβαν τὶς ἐκδοτικὲς καὶ συνδικαλιστικὲς τους δραστηριότητες, ἀλλ' ὅμως δὲν ἄργησε νὰ ἔρθει τὸ ἑπόμενο χτύπημα. Ὁ Μάο Τσὲ Τούνγκ κι οἱ ὀπαδοί του κατέλαβαν τὴ χώρα.

Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα τώρα δὲν ἦταν μόνο παράνομο. Βρίσκονταν σὲ σύγκρουση μ' ἕνα ἀντίπαλο ποὺ ζήλευε πάντοτε μὲ πάθος κάθε ἐπιτυχία τοῦ ἀναρχισμοῦ. Δὲν ἀντιμετώπιζε πιὰ μιὰ κυβέρνηση τύπου Μαντσού, ποὺ «θεωροῦσε τοὺς ἀνθρώπους σὰν ζῶα καὶ φυτά», οὔτε ἀκόμα τοὺς ἐθνικιστὲς ποὺ «κρατοῦσαν τὸ τσεκούρι τοῦ δήμιου στὸ ἕνα χέρι καὶ τὰ κλειδιὰ τῆς ἐξουσίας στὸ ἄλλο καὶ σὲ καλοῦσαν νὰ διαλέξεις». Ὁ Μαρξισμὸς στὴν Κίνα ἦταν ἕνας ἄγριος κι ἀμείλιχτος ἐχθρὸς τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος. Δὲν ἐπηρεάζονταν ἀπ' τὴν ἑνότητα στοὺς βιομηχανικοὺς ἀγῶνες, ὅπως συνέβηκε σ' ἄλλες χῶρες. Οἱ Μαρξιστὲς κι οἱ Ἀναρχικοὶ δὲν συνασπίστηκαν ποτέ. Οἱ Μαρξιστὲς συγκρότησαν ἕνα Λαϊκὸ Μέτωπο στὸ ὁποῖο δὲν προσχώρησαν οἱ Ἀναρχικοί. Οἱ ἀναρχικοὶ δημιούργησαν ἐργατικὰ συνδικάτα ποὺ ὁ ἴδιος ὁ Μάρξ ἀποκάλεσε «φιδοφωλιές».

Τὸ κίνημα βγαίνει στὴν παρανομία

Τὸ ἀναρχικὸ κίνημα βγῆκε στὴν παρανομία, μετὰ ἀπὸ μιὰ σύντομη περίοδο ἐπικοινωνίας μὲ τὸν κόσμο γενικότερα καὶ μιὰ ἀπόπειρα ἀντίστασης στὴν Τσαγγκσά. (Ἕνας πολύγραφος, τὸν ὁποῖο ἔστειλαν στὴν Κίνα οἱ σύντροφοι ἀπ' τὴ Μέση Ἀνατολὴ στὰ 1947, συνέχιζε νὰ δουλεύει 20 σχεδὸν χρόνια ἀργότερα, διατηρούμενος μὲ εὐλάβεια καθὼς ἦταν ἡ μοναδικὴ ἐκτυπωτικὴ μηχανὴ ποὺ διέθεταν τότε). Κάθε κομμάτι χαρτί, κάθε γραφομηχανή, κάθε μολύβι ἢ βούρτσα ποὺ χρησιμοποιοῦσαν, ἔπρεπε νὰ κλαπεῖ ἀπ' τοὺς προπαγανδιστές, ποὺ τοὺς κατηγοροῦσαν τότε σὰ «ληστὲς» καὶ «κλέφτες». Δὲν ὑπάρχει κανένας νόμιμος τρόπος γιὰ νὰ προμηθευτεῖς τέτοιο ὑλικὸ — μιὰ φωτεινὴ διέξοδο ποὺ ἄφησε ἀνοιχτὴ ἀκόμα κι ὁ Χίτλερ. Τὰ περισσότερα ἀντιεξουσιαστικὰ περιοδικὰ εἶναι γραμμένα μὲ τὸ χέρι καὶ τυπώνονται μὲ μηχανὲς οἰνοπνεύματος, ἢ ζελατίνας, τῆς παλιᾶς ἀπαρχαιωμένης ποικιλίας, παρόλα τὰ μεγάλα ποσὰ ποὺ διέθετε τὸ κίνημα τὰ τελευταῖα χρόνια, χάρη σὲ μερικὰ τολμηρὰ ἐγχειρήματα. Δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχει κανένα ἐμιγκρέδικο περιοδικὸ καὶ καμιὰ ἐπαφὴ ἀνάμεσα στὰ Κινεζόφωνα κινήματα τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ τ' ἀντίστοιχα κινήματα ποὺ ὑπάρχουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κίνας.

Ἦταν εὐκολονόητο μέσα στὸ κίνημα, ὅτι οἱ «μαλακοὶ» ἀναρχικοὶ θἄταν ἀναγκασμένοι νὰ συνθηκολογήσουν μὲ τὸ καθεστώς. Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς καθηγητῶν κι ἀκαδημαϊκῶν κατέλαβε θέσεις ποὺ συχνὰ ἀντιπροσώπευαν τὴ διδασκαλία τῶν κλασσικῶν κι ἄλλα θέματα, στὶς ὁποῖες δὲν τοὺς ζητοῦσαν νὰ ἐκθειάζουν τὸ καθεστώς. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τὸ καθεστὼς τοῦ Μάο εἶχε ἔλλειψη ἀπὸ καθηγη-

τικὸ προσωπικὸ κι εὔκολα συγχωροῦσε τὶς διαφορετικὲς ἀντιλήψεις ποὺ εἶχε κάποιος στὸ παρελθὸν ἢ ποὺ συνέχιζε κρυφὰ νὰ ἔχει. Κανένας Κινέζος δὲν ἐξορίστηκε. Εἶναι, συμπτωματικά, ἀληθινὸ ὅτι ὅλοι οἱ Κινέζοι διανοούμενοι (ὄχι μόνο οἱ ἀναρχικοὶ) προτίμησαν νὰ παραμείνουν μᾶλλον παρὰ νὰ καταφύγουν στὴ Φορμόζα (τόσο μισητὴ ἦταν ἡ διαφθορὰ τοῦ Τσάνγκ Καΐ Σὲκ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη) ἢ στὸ ἐξωτερικό. Μερικοὶ ἔφυγαν λίγο ἀργότερα εἴτε λόγω ἐξορίας εἴτε γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴ φυλάκιση. Ὁ Πὰ Τσίν, θὰ πρέπει ν' ἀναφερθεῖ, παρέμεινε ἐκεῖ καὶ συνέχισε νὰ γράφει. Ἡ μοίρα ὅλων αὐτῶν τῶν διανοουμένων ἦταν νὰ γίνουν θύματα τῆς Μορφωτικῆς Ἐπανάστασης,

Πρωτοῦ προχωρήσουμε σ' αὐτή, θὰ πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι οἱ ἀγωνιστές ἀναρχικοὶ — ἂν κι ἦταν προετοιμασμένοι γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν χειρότερες καταστάσεις —δὲν ἐξοντώθηκαν ἀπ' τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστώς. Ἤδη στὴν ἐποχὴ τῆς κυριαρχίας τοῦ Τσάνγκ, εἶχαν ὑποστεῖ τοὺς χειρότερους διωγμούς. Μόνο οἱ σκληρότεροι ἐπιβίωσαν. Κι αὐτοὶ οἱ σκληροὶ ποὺ ἀπέμειναν, καὶ βγῆκαν στὴν παρανομία, ἦταν ἱκανοὶ ν' ἀντισταθοῦν σὲ κάθε μορφὴ καταπίεσης. Στὴν πραγματικότητα, στὸ μέτρο ποὺ ἀφορᾶ τὴ βιομηχανικὴ ὀργάνωση, μπόρεσαν νὰ πετύχουν μεγαλύτερη πρόοδο πολεμώντας τὸ Μαοϊκὸ καθεστώς, ἀπ' ὅτι μπόρεσαν στὴν περίοδο τῆς κυριαρχίας τῶν ἐθνικιστῶν. Θεωρητικά, ὁ ἐργατικὸς ἔλεγχος ὑπῆρχε σὲ πολλὰ ἐργοστάσια. Ἀλλὰ ὑπόκειτο στὴν ἐθνικοποίηση. Μὲ ἄλλα λόγια, ἂν κι οἱ ἐργάτες ὑποτίθεται ὅτι διοικοῦσαν τὰ ἐργοστάσια, τὸ διευθυντικὸ προσωπικὸ ἐκλέγονταν ἀπ' τὸ Κράτος. Ἔτσι οἱ ἐργάτες καταπιέζονταν τὸ ἴδιο ὅπως καὶ προηγούμενα. Ἀλλὰ ὑπῆρχε μιὰ καθαρὴ ὁροθετικὴ γραμμὴ βάσει τῆς ὁποίας γίνονταν ὁ διαχωρισμός. Ὁ ἀναρχικὸς βιομηχανικὸς ἀγωνιστὴς ἄρχισε νὰ συγκεντρώνει τὶς προσπάθειές του γιὰ τὴν ἐκδίωξη τῶν διευθυντῶν. Σὲ κάθε ἀπεργία ξεπρόβαλλε τὸ αἴτημα: διῶχτε τοὺς κομματικοὺς ὑπάλληλους, διῶχτε τοὺς διευθυντές. Ἡ ἐπίκληση τέτοιων συνθημάτων ἀποτελεῖ τώρα ἐγκληματικὸ ἀδίκημα σύμφωνα μὲ τὸν Ποινικὸ Κώδικα.

Ἡ πολιτιστικὴ ἐπανάσταση

Ὅταν ἄρχισαν νὰ ἐξεγείρονται οἱ φοιτητές γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὸ Μάο, οἱ ἐνέργειες τους δὲν μποροῦν νὰ ταυτιστοῦν μὲ τὶς ἐνέργειες τῶν φοιτητῶν τοῦ Παρισιοῦ ἢ ἀκόμα καὶ τῆς Μόσχας. Ξεσηκώθηκαν γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὸ καθεστὼς καὶ γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὰ προνόμια τους. Δὲν ἐξεγέρθηκαν γιὰ νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἐνάντια στὴν ἀλλοτρίωση. Σὲ πολλὲς περιπτώσεις, οἱ μεγαλύτερης ἡλικίας — κι ἄς τὸ παραδεχτοῦμε — πιθανὸν ἀναποφάσιστοι καθηγητές, ἦταν «μαλακοὶ» ἀναρχικοὶ ἢ ἄλλοι ποὺ εἶχαν πάρει μέρος στὸ ριζοσπαστικὸ κίνημα τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου εἴδους. (Τὸ ὅτι καταφρονοῦσαν τοὺς καθηγητές μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὸ ὅτι οἱ τελευταῖοι ἦταν προετοιμασμένοι νὰ ὑποστηρίξουν τὸ καθεστὼς ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἀντιτίθονταν σ' αὐτό, ἄν κι οἱ ἐργάτες δὲν συμμερίζονταν αὐτὴ τὴν ἄποψη). Ἔτσι ἄρχισε ἡ ἀντίδραση ἐνάντια στὴν ἀκαδημαϊκὴ ἐκπαίδευση. Οἱ καθηγητές ταπεινώνονταν δημόσια καὶ χλευάζονταν. Ὁ ἡλικίας 80 χρονῶν, καθηγητὴς Χσάϊο διατάχθηκε νὰ κάνει τὸ σκουπιδιάρη, πράγμα ποὺ ἀποτελοῦσε ἕνα μέρος τῆς «ἐπανεκπαίδευσής» του. Σ' ἕνα γράμμα, γεμάτο ἀξιοπρέπεια, ἀνέφερε ὅτι στὴν ἡλικία ποὺ ἦταν, μόνο μιὰ ἀπάντηση μποροῦσε νὰ δώσει στὴν τυραννία, κι αὐτὴ ἦταν ἡ αὐτοχτονία. Δὲν συμφωνοῦσε μὲ τοὺς φοιτητές του ὅτι τὸ ἔντιμο καθῆκον τοῦ ἀχθοφόρου ἦταν ἐξευτελιστικό. Ἀντίθετα, εἶπε ἂν ἤθελαν νὰ ἐξευτελίσουν τὸν ἀχθοφόρο θἄπρεπε νὰ τὸν ἐκλέξουν καθηγητή τους. Αὐτός, ἀπὸ μέρους του, εἶχε σύρει τὸ καροτσάκι μὲ τὰ σκουπίδια γύρω ἀπ' τὶς αἴθουσες παραδόσεων γιὰ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα κι ἦταν καιρὸς νὰ δώσει ἕνα τέλος στὴ ζωή του, ἀντιλαμβανόμενος τὴν πρόθεση τῶν

Μαοϊκῶν νὰ τὸν ταπεινώσουν. Ἀκόμα κι ἡ Λονδρέζικη ἐφημερίδα «DAILY MAIL» ποὺ στὴν καλύτερη περίπτωση δὲν τρέφει καμιὰ φιλικὴ διάθεση ἀπέναντι στὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἀπόδωσε ἕνα φόρο τιμῆς «σ' αὐτὸν τὸν Κινέζο Σενέκα», ὅπως ἀποκάλεσε ὁ Μπέρναρντ Λεβὶν τὸν ἡλικιωμένον ἀντιεξουσιαστή. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις οἱ βιομηχανικοὶ ἐργάτες ἐπενέβησαν βίαια, γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν μερικοὺς ἀπ' τοὺς ἡλικιωμένους διανοούμενους, ἐνάντια στοὺς φοιτητές. Θὰ πρέπει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ὁ πιὸ τιμημένος ἀπ' ὅλους τοὺς Κινέζους ἀναρχικοὺς διανοούμενους, ποὺ εἶναι τώρα γέρος, ἀρνήθηκε σταθερὰ νὰ ἐργαστεῖ σὰν καθηγητὴς καὶ ζεῖ μέσα σὲ ἀπόλυτη φτώχεια, «περιμένοντας τὸ θάνατο», μαζὶ μὲ μιὰ χοῦφτα φίλους του. Τὰ μόνα μέσα συντήρησής τους εἶναι δέματα μὲ τρόφιμα τὰ ὁποῖα τοὺς ἔστελναν διάφοροι βιομηχανικοὶ ἐργάτες. Ὅταν σταμάτησε ἡ ταχυδρομικὴ ἐξυπηρέτησή τους, ἡ βοήθεια ἔφθανε μέσω φορτηγῶν ποὺ ἔρχονταν ταχτικὰ γιὰ νὰ τοὺς προσφέρουν τ' ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συντήρησή τους (1968).

Αὐτὴ ὅμως ἦταν ἡ μοίρα μόνο τοῦ τμήματος τῶν ἀναρχικῶν ποὺ προέρχεται ἀπ' τοὺς λόγιους. Τὸ τμῆμα ἐκεῖνο ποὺ ἀνῆκε στὴν ἐργατικὴ τάξη, εἶχε ἀντιμετωπίσει μιὰ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἐμπειρία. Γιὰ μιὰ στοιχειώδη ἔστω κατανόηση τῆς Σύγχρονης Κίνας, εἶναι ἀπαραίτητο ν' ἀντιληφτοῦμε ὅτι τὸ ἀναρχικὸ κίνημα περιορίστηκε στοὺς ἐργάτες τῶν ἐργοστασίων κι ἄλλους βιομηχανικοὺς ἐργάτες, ξεχωριστὰ ἀπ' τοὺς ὀπαδοὺς του ποὺ εἶχαν μικροαστικὴ καταγωγή. Παρὰ τὸ σεβασμὸ ποὺ τρέφονταν ἀπέναντι στὸν Κροπότκιν καὶ τὶς σχετικὲς διδασκαλίες του, ποὺ ἀφοροῦσαν μιὰ ἀγροτικὴ οἰκονομία, ὁ ἀναρχισμὸς δὲν εἶχε καμιὰ ἀπήχηση ἀνάμεσα στοὺς ἀγρότες. Μόνο μετὰ τὸν πόλεμο τῆς Κορέας ἄρχισε νὰ εἰχωρεῖ μέσα στὶς τάξεις τῶν ἀγροτῶν. Γιατὶ τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἦταν γόνιμο στὴν Βόρεια καὶ Νότια Κορέα (μιὰ διαίρεση ποὺ εἶναι καθαρὰ τεχνητή), ἐπηρεαζόμενο ταυτόχρονα ἀπὸ Κινέζικες καὶ Γιαπωνέζικες πληγές. Οἱ Κορεάτες τώρα εἶναι τόσο πλατειὰ διασκορπισμένοι στὴν Κίνα, ὅσο εἶναι (λογουχάρη) οἱ Ἰρλανδοὶ στὴ Βρεττανία. Ἔχουν διαδώσει τὶς ἀναρχικὲς διδασκαλίες στοὺς ἀγρότες, μέσω ἑνὸς κινήματος ποὺ ὀνομάζεται «Γιὰ ἐλεύθερες Κομμούνες», γιὰ τὴν ἔκταση τοῦ ὁποίου μόνο ὑποθέσεις μποροῦμε νά κάνουμε. Στὸ ἐξω-

τερικό, έχουν έμφανιστεῖ ὑπερβολικὲς ἀντοποκρίσεις ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ Κινέζοι δίνουν διαφορετικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐπιρροή του.

Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, μὲ τὶς μαρξιστικὲς του διδασκαλίες γιὰ τὸ σημαντικὸ ρόλο τοῦ βιομηχανικοῦ ἐργάτη, εἶχε ἀρκετὰ παράδοξα, ἀπήχηση, μόνο μέσα στοὺς ἀγρότες! Γιὰ τοὺς ἀναρχικοὺς οἱ κομμουνιστὲς ἦταν «στρατιωτάκια». 'Απ' τὴν ἐποχὴ τῆς Μεγάλης Πορείας τοῦ 1934, ὅπου ἀπέδειξαν ὅτι ἔχουν ἡρωϊκὲς ἱκανότητες (ἐκεῖνες τῆς ἀγροτιᾶς), οἱ Κομμουνιστικὲς στρατιὲς κέρδισαν ἐπιρροὴ καὶ ὑπόληψη ἀλλὰ μόνο σὰ στρατιῶτες, ὄχι σὰ βιομηχανικοὶ ἐργάτες (ὅπως συνέβηκε, λογουχάρη, στὴ Γερμανία). Δὲν ὑπῆρξε καμιὰ ἑνότητα, ἀνάμεσα στοὺς ἀναρχικοὺς καὶ τοὺς μαρξιστὲς, ἀκόμα καὶ στὸν τόπο τῆς δουλειᾶς. Δὲν ἐργάζονταν μαζὺ στὸ ἴδιο μέρος ἐκτὸς ἀπὸ πολὺ σπάνιες περιπτώσεις. Γιὰ τοὺς Μαρξιστές, οἱ 'Αναρχικοὶ ἦταν ἁπλοὶ «πράχτορες τοῦ καπιταλισμοῦ» καὶ «προβοκάτορες», οἱ ὁποῖοι εἶχαν σφετεριστεῖ τὴ θέση τους μέσα στὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο.

'Ο ἀναρχισμὸς ἦταν γι' αὐτοὺς «μιὰ ἔνδειξη τῆς ὑπανάπτυξης τῆς Κίνας» κι αἰσθάνονταν μεγάλη ντροπὴ ἐπειδὴ στηρίζονταν στὴν ἀγροτιὰ (πράγμα ποὺ βρίσκονταν σὲ ἀντίφαση μ' ὅλες τὶς διδασκαλίες τοῦ Μάρξ). Γιὰ τοὺς ἀναρχικούς, φυσικά, οἱ Μαρξιστές ἦταν ἁπλὰ στρατιωτάκια κι ἰδέα τῆς ἑνότητας μ' αὐτούς, δὲν πέρασε ποτὲ ἀπ' τὸ μυαλό τους. Ἂν ἔπρεπε νὰ διαλέξουν ἀνάμεσα στὸ νὰ ζήσουν κάτω ἀπ' τὴν κυριαρχία τοῦ Τσὰγκ ἢ τοῦ Μάο, ἡ ἀπόφαση τους δὲν σήμαινε ποτὲ ὅτι ἀποτελεῖ εὐνοϊκὸ σχόλιο γιὰ τὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη πλευρά.

Ἡ διάσπαση τῶν Μαοϊκῶν

Χωρὶς νὰ προχωρήσουμε στὴν ἐξέταση τοῦ προβλήματος τῆς διάσπασης τῶν Μαοϊκῶν, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο μιᾶς ἐργασίας πάνω στὸν ἴδιο τὸ Μαοϊσμό, θὰ πρέπει ν' ἀναφερθεῖ πὼς μιὰ ἀπ' τὶς αἰτίες τῆς «Μορφωτικῆς Ἐπανάστασης» ἦταν τὸ γεγονὸς ὅτι, ἀπὸ τότε ποὺ ἐπικράτησε ὁ Μάο, οἱ Κομμουνιστές εἰσχώρησαν γιὰ πρώτη φορὰ μέσα στὶς τάξεις τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν, σὲ μιὰ πρωτοφανῆ ἔχταση κι ὁ Μαρξισμὸς ἔγινε τὸ ἐπίσημο δόγμα τοῦ βιομηχανικοῦ προλεταριάτου. Οἱ ἀναρχικοὶ (ἂν κι ὁ ἀριθμός τους δὲν ἄλλαξε πιθανὸν πολὺ) ἔγιναν μιὰ μικρὴ μειονότητα. Ὁ Κομμουνιστὴς βιομηχανικὸς ἐργάτης κι ὁ Κομμουνιστὴς ποὺ ἀνατράφηκε σὰν στρατιώτης, εἶχαν διαφορετικὰ συμφέροντα. Ὁ προηγούμενος υἱοθέτησε τὶς ἀντιλήψεις ποὺ προηγουμένως ὑποστήριζαν μόνο οἱ ἀναρχικοί. Μετὰ τὸν ἐκφυλισμὸ τοῦ καθεστῶτος, ἐπακολούθησε μιὰ αὔξηση τῆς πειθαρχίας. Ἀλλὰ ἡ πειθαρχία αὐτὴ ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ ἐπιβάλλονταν ἀπ' τὸ μηχανισμὸ τοῦ Κόμματος, ποὺ εἶχε οἰκοδομηθεῖ μέσα στὰ ἐργοστάσια καὶ τὶς κομμοῦνες ποὺ διευθύνονταν ἀπ' τὸ Κράτος, κι ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ ἀπ' τὸ Στρατό. Ἔτσι μπόρεσε νὰ ξεσπάσει ἡ σύγκρουση, πράγμα ποὺ συχνὰ ἔχει συμβεῖ, ἀνάμεσα σ' αὐτὸ ποὺ μπορεῖ κανένας ν' ἀποκαλέσει Κόμμα τοῦ προλεταριάτου, στὸ Κόμμα τῶν ἀγροτῶν καὶ στὸ Κόμμα τοῦ στρατοῦ. (τὰ ὁποῖα ὅλα μαζὶ σχηματίζουν ἕνα, τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα)

Ἀκόμα, πρόσθετα σ' αὐτό, ὑπῆρξαν συγκρούσεις ἀνάμεσα στὸ Κόμμα σὰν ἑνιαῖο σύνολο καὶ τοὺς ἀναρχικοὺς κι ἄλλες ὁμάδες ριζοσπαστῶν, ἰδιαίτερα τοὺς Λαϊκιστὲς (Οἱ Λαϊκιστὲς εἶναι ἕνας συ-

ναοπισμὸς ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ σοσιαλιστικὰ στοιχεῖα, γιὰ τὴν ἡγεσία τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἡ ὑποψία ὅτι εἶναι φιλοφορμοζική). Ἀφοῦ τὸ καθεστὼς ὑπῆρξε κατὰ κάποιο τρόπο ἀνεξέλεγχτο στὶς καταχρήσεις του, εἶναι κατὰ καιροὺς δύσκολο νὰ ξέρουμε τί κάνει ὁ καθένας. Οἱ Μαοϊκοὶ εἶναι Σταλινικοὶ κι ὑποστηρίζουν τὴ γραμμὴ τοῦ Στάλιν. Χρησιμοποιοῦν τὸν ὅρο «Τροτσκιστής» γιὰ νὰ καταγγείλουν τοὺς ρεβιζιονιστὲς (ποὺ ἀκολουθοῦν τὴ γραμμὴ τῆς Μόσχας) ἢ χρησιμοποιοῦν ἐναλλακτικὰ τὸν ὅρο «ρεβιζιονιστής» ἐνάντια στὴ Μόσχα καὶ «Τροτσκιστής» ἐνάντια στὸν Τίτο. Καμιὰ φυσικὰ ἀπ' τὶς ἐπιθέσεις τους ἐνάντια στὸν Τροτσκισμό, δὲν φαίνεται νὰ κατευθύνεται ἐνάντια σ' ὅτι θὰ μπορούσαμε νὰ θεωρήσουμε σὰν Τροτσκιστικό, οὔτε σ' ἐκεῖνο ποὺ ἐμφανίζεται ξεκάθαρα σὰν τέτοιο στὴ Δύση. Συχνὰ ὁ στρατός, κατηγορεῖ τὸ «Κόμμα τοῦ προλεταριάτου» σὰν ἀναρχικὸ καὶ μερικὲς φορὲς συμβαίνει καὶ τ' ἀντίστροφο, πράγμα ποὺ κατὰ καιροὺς ὁδηγεῖ κάποιον νὰ πιστέψει ὅτι οἱ ἀναρχικοὶ εἶναι ἰσχυρότεροι ἀπ' ὅτι συμβαίνει στὴν πραγματικότητα. Ἀλλὰ εἶναι ὁλοφάνερο ὅτι ὅλα τὰ κινήματα ποὺ τείνουν νὰ ἐκτοπίσουν τὸν διευθυντικὸ ἔλεγχο καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο, δίχως ἀνώτερη ἐξουσία ἀπὸ πάνω τους, καθὼς καὶ κάθε ἀπόπειρα γιὰ τὴν δημιουργία ἀποκεντρωμένων κομμουνῶν, ἀποτελοῦν αὐτὸ ποὺ οἱ Μαοϊκοὶ ἐννοοῦν μὲ τὴ λέξη «ἀναρχισμός» καὶ ποὺ ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος καὶ χαραχτηριστικὸ γνώρισμα τοῦ προγράμματος τοῦ Κινέζικου Ἀναρχικοῦ Κινήματος σὰν τέτοιου. Οἱ δυνάμεις μὲ τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ ταυτιστεῖ ἔχουν γίνει στὴν πραγματικότητα, ὅπως συνέβηκε καὶ σ' ἄλλες χῶρες, δυνατότερες ἀπ' ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο.

Αὐτή, πάντως, εἶναι συνοπτικὰ ἡ καταγωγὴ τοῦ Κινέζικου ἀναρχικοῦ κινήματος. Προσελκύει ἤδη τὴν προσοχὴ τῶν ἱστορικῶν Νομίζω ὅτι θὰ πρέπει νὰ γίνει μιὰ σύντομη τελικὴ ἀναφορὰ γιὰ τὸν Πὰ Τσίν. Εἶαι ἀκόμα ζωντανὸς (1970) κι ἔχει πρὸ πολλοῦ ὑποστεῖ δημόσια«ταπείνωση» καὶ «τιμωρία». Ἂν καὶ τοῦ ἔχει ἐπιτραπεῖ νὰ συνεχίσει νὰ γράφει, δὲν δημιουργεῖ πιὰ αὐθεντικὰ ἔργα. Τὸ καθῆκον ποὺ τοῦ ἀνατέθηκε εἶναι νὰ ξαναγράψει τὰ ἴδια του τὰ βιβλία. Τὰ ἀναρχικὰ βιβλία ποὺ γράφτηκαν ἀπ' τὸν Πὰ - Τσίν, μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα, ξαναεκδίδονται. Οἱ χαραχτῆρες ὅμως τῶν ἔργων δὲν εἶναι πιὰ ἀναρχικοί, οἱ εἰκόνες τοῦ Μπακούνιν ἐξαφανίζονται ἀπ' τοὺς τοίχους, οἱ ἥρωες κι οἱ ἡρωΐδες γίνονται «ἐπαναστάτες» ὁ-

παδοί τοῦ Μάο, καὶ σὰν τελικὴ ταπείνωση, ξαναγράφονται οἱ ἐπίλογοι. Ἦταν ὑπερβολικὰ ἀπαισιόδοξοι προηγουμένως. Νὰ τί περίμεναν ἀπ' τὸν Πὰ - Τσίν, σ' ἀντάλλαγμα τοῦ δικαιώματος νὰ συνεχίσει νὰ ζεῖ ταπεινὰ καὶ νὰ ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ χρησιμοποιεῖ γραφικὸ ὑλικὸ κι ἐκδοτικοὺς οἴκους. Ἔχει ὑποστεῖ δημόσιες ἐπιθέσεις καὶ κριτικὲς κι ἀναγκάστηκε νὰ κάνει δημόσια αὐτοκριτική, γιὰ νὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ τὸ προνόμιο αὐτό, πράγμα ποὺ ἀπ' τὴ σκοπιὰ τοῦ Κρατικοῦ Σοσιαλιστὴ ἀποτελεῖ, χωρὶς ἀμφιβολία, προνόμιο. Θὰ μποροῦσαν (ὅπως ὁ Χίτλερ) νὰ προβοῦν σὲ δολοφονίες ἢ (σὰν τὸν ἥρωα τους τὸ Στάλιν) σὲ ἐκτελέσεις ἢ ἐξορίες, ἀλλὰ αὐτοὶ «ἀναμόρφωναν» (τί εὐλογημένη φιλελεύθερη λέξη!). Αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ μοίρα πολλῶν διανοουμένων.

Ὁ ἀγωνιστής, σὲ πολλὲς χῶρες, θὰ τοὺς κριτικάρει γιὰ τὸ ὅτι ὑποτάχθηκαν. Πραγματικά, σὲ μιὰ ὁρισμένη στιγμή, ὁ καθηγητὴς Χσάϊο ἀποφάσισε ὅτι, ὅπως καὶ νἄχει τὸ πράγμα, στὴν ἡλικία του, δὲν ἦταν πιὰ «ἄχρηστο νὰ πηδήξει στὸν ὠκεανὸ». (Βλέπε τὸ Παράρτημα Β'). Οἱ Κινέζοι ἀγωνιστές ὅμως εἶχαν διαφορετικὴ ἄποψη. Δὲν κατηγόρησαν τὸν «μαλακὸ» ἀντιεξουσιαστή. Ἡ ὀργή τους κατευθύνονταν ἐνάντια στὸ καθεστώς. Ἡ πίκρα καὶ τὸ συναίσθημα ὀργῆς ποὺ αἰσθάνθηκαν, ὅταν ἔμαθαν σὲ τί προσβολὲς ὑποβλήθηκαν ἄνθρωποι σὰν τὸν Πά - Τσίν, μποροῦν νὰ γίνουν κατανοητὰ ἀπὸ κείνους στὸ Παρίσι καὶ τὸ Λονδίνο πού, στὸ παρελθὸν εἶχαν συναντήσει τοὺς συντρόφους τους ἀπ' τὴν Κίνα κι εἶχαν ἐμπνευστεῖ ἀπ' τὸ αἴσθημα τῆς προσωπικῆς ἀξιοπρέπειας, τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἱκανότητάς τους νὰ ἐπιδίδονται μὲ πάθος στὸ βαρὺ καθῆκον τῆς μόρφωσης μιᾶς τόσο τεράστιας χώρας, στὸ δρόμο της ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἐλευθερία.

'Υστερόγραφο

Πιὸ πρόσφατα, ἕνα μεγάλο κύμα ἀντιαναρχικῆς ὑστερίας ἔχει σαρώσει τὸν Κινέζικο τύπο, καταγγέλοντας τὸν ληστρικὸ χαραχτήρα καὶ τὶς ἐγκληματικὲς ἐνέργειες ὅλων ἐκείνων ποὺ καταπατοῦν τοὺς Βιομηχανικοὺς Νόμους, οἱ ὁποῖοι καθορίζουν ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, πέρα ἀπ' τὸ ὁποῖο δὲν θὰ πρέπει νὰ γίνεται σφετερισμός (SIC!) τοῦ ἐργατικοῦ ἐλέγχου. 'Αλλὰ μολοντοῦτο, λόγω τῆς αὐξανόμενης πολεμικῆς ψύχωσης καὶ τῆς ἀνάγκης γιὰ «ἑνότητα», ἡ Κυβέρνηση ἔχει στείλει συμπαθοῦντες πρὸς τὸ ἀναρχικὸ κίνημα καὶ φρόντισε ὥστε νὰ διοχετέψουν τὴν πληροφορία ὅτι τὸ ἀναρχικὸ κίνημα ἴσως ἔπαυε νὰ εἶναι παράνομο, χρησιμοποιώντας τὴν ἐνδιαφέρουσα φόρμουλα ὅτι «Καμιὰ κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ «νομιμοποιήσει» ἕνα ἀναρχικὸ κίνημα παρὰ μόνο νὰ τὸ καταστρέψει, ἀλλὰ ὅτι μολοντοῦτο μπορεῖ νὰ ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ ἐπέμβασης».

'Η πρόταση ἔγκειται στὸ ὅτι πιθανὸν νὰ μπορέσει νὰ ὀργανωθεῖ ὅπως καὶ στὴ Δύση, μὲ ἀκριβῶς τοὺς ἴδιους περιορισμοὺς ποὺ ἀντιμετωπίζει ἐκεῖ. Αὐτὸ θεωρήθηκε ἀπ' τοὺς ἀναρχικοὺς ἀγωνιστές, σὰν παγίδα — «τὸ ποντίκι δὲν ἐμφανίζεται μόλις τὸ προσκαλέσει ἡ γάτα» — ἀλλὰ εἶναι πιθανὸ νὰ δελεάσει τὸ ἐργατικὸ κίνημα ποὺ ἐπιδιώκει τὸν ἐργατικὸ ἔλεγχο καὶ ποὺ γιὰ τὴν ὥρα συμπεριλαμβάνει, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μ' αὐτό, τὸ ἀναρχικὸ κίνημα, νὰ ἐμφανιστεῖ ἀνοιχτά.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'

Ἡ ἀκόλουθη σατυρικὴ ἀνάλυση πάνω στοὺς Κινέζους Ἀναρχικούς, ἐμφανίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ 1938. Γράφτηκε ἴσως ἀπὸ ἕνα Κομμουνιστὴ ἀλλὰ κυκλοφόρησε πλατιὰ ἀπ' τὴν Κουομιντάγκ. Εἶχε κάποια ὁμοιότητα μὲ τὸ «Ἕνα μήνυμα γιὰ τὸν Γκαρσία» (μιὰ σύντομη ἱστορία πάνω στὸν πόλεμο τῆς Κούβας, ποὺ ἀκόλουθα κυκλοφόρησε ἀπ' τὶς ἐκδόσεις τοῦ Χήρστ κι ἀργότερα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, σὰ μιὰ ἀντισοσιαλιστικὴ προκήρυξη). Ἡ σάτυρα αὐτὴ κυκλοφόρησε σ' ὁλόκληρη τὴν Κίνα. Ἄρεσε καὶ στοὺς Ἐθνικιστὲς καὶ στοὺς Κομμουνιστές.

ΠΟΣΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΕΙΣΑΙ ΑΝΑΡΧΙΚΟΣ!

Ὄχι, πραγματικά, ἀγαπητοί μου φίλοι, πόσο ὡραῖο εἶναι ν' ἀνήκει κανεὶς σ' αὐτὸ ποὺ ὁ Κύριος Πὰ - Τσὶν ἀποκαλεῖ ἐκείνη ἡ εὐγενικὴ συμμορία τῶν ἀνιδιοτελῶν, τῶν Ἀναρχικῶν, ὑπάρχει τίποτα καλύτερο; Ὁ προφήτης μὲ τὸ ἕνα χέρι* μᾶς εἶπε κάποτε ὅτι ὁ Ἀναρχισμὸς σήμαινε οὐτοπία, οὐράνιο παράδεισο κι ὅτι θὰ ἔρχονταν πρῶτα στὴν Κίνα. Δὲν εἶχε δίκιο ἀγαπητοί μου φίλοι Ἀναρχικοί; Δὲν ζοῦμε μήπως τὴν Οὐτοπία αὐτὴ τὴ στιγμὴ στὴν Κίνα;

Γιατί θὰ πρέπει νὰ ξέρετε ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδέλφια, σᾶς ἀγαποῦμε ὅλους κι ὅταν θὰ ἔχουμε τινάξει στὸν ἀέρα ὅσους διαφωνοῦν μαζί μας, οὔτε μιὰ ψυχὴ δὲ θὰ βρίσκεται σὲ δυσαρμονία, οὔτε ἕνας σκύλος δὲ θὰ λερώνει τοὺς δρόμους! Ἀλλὰ τ' ἀδέλφια μας δὲν εἶναι οἱ Κομμουνιστὲς οὔτε ὅμως ἡ Κουομιντάγκ οὔτε ἀκόμα ὁ Γιαπωνέζος εἰσβολέας. Πραγματικὰ ὄχι! Ἂν εἶσαι ἐργάτης καὶ ταυτόχρονα ἀναρχικός, πρέπει νὰ τσιγκουνεύεσαι τὴ δουλειὰ ποὺ προσφέρνεις καὶ νὰ κλέβεις τὰ ὑλικὰ ποὺ χρησιμοποιεῖς, πρέ-

---

Σ.τ.Μ.: Ὁ Πὰ Τσὶν

πει νὰ σκέπτεσαι μόνο πῶς θὰ πάρεις μεγαλύτερο ἡμερομίσθιο. Δὲν ἔχει σημασία ἂν κατέχει τὴν ἐξουσία ὁ εἰσβολέας ἢ ὁ πατριώτης, ὁ κομμουνιστὴς ἢ ἡ Κουομιντάγκ. Ἂν εἶσαι ἀγρότης κρύψε τὴ σοδειά σου καὶ σκέψου μόνο τὴν οἰκογένεια σου. Πατριωτισμός; Τὸν ἔχουμε καταργήσει! Κομμουνισμός; Δέν ὑπάρχει! Ἂν εἶσαι στρατιώτης λιποτάχτησε παίρνοντας μαζὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ πυρομαχικά σου. Θὰ σοῦ χρησιμέψουν ὅταν θὰ γίνεις ληστής. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λέμε τὴ λέξη ληστής. Τίποτα δὲν πληγώνει περισσότερο ἕνα ἀναρχικό, ἀπ' τὸ νὰ χρησιμοποιήσουμε ἕνα τέτοιο ὅρο. Μήπως κάνει ληστεῖες σ' ἕνα δημόσιο δρόμο; Ναί, ἀλλὰ εἶναι ἰδεαλιστής. Ληστεύει μόνο τοὺς ἀντίπαλους τοῦ ἀναρχισμοῦ. Ἀλλὰ καθὼς ὁ ἀναρχισμὸς ἀντιτίθεται σὲ κάθε κυβέρνηση, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ληστεύει ὅλο τὸν κόσμο κι ἂν ἔρθει δυστυχῶς κανένας ξένος στὴν Κίνα, εἶναι ἄλλος ἕνας ποὺ θὰ πρέπει νὰ ληστευτεῖ!

Τί καλύτερο ὑπάρχει ἀπ' τὸ νὰ εἶσαι ἀναρχικός; Τὰ οἰκογενειακὰ καθήκοντα εἶναι λαθεμένα, ἡ πατρίδα εἶναι μύθος, ὁ πατριωτισμὸς ἔχει ξεφτίσει, δὲν ὀφείλει ὑπακοὴ σὲ κανένα ἐπαναστατικὸ κόμμα. Γιατί, σεῖς οἱ εὔποροι ἔμποροι, ποὺ περιφρονεῖτε τὸν ἀναρχισμὸ σὰν ἁπλὴ ρητορικὴ καὶ ποὺ οἱ κοιλιὲς σας γεμίζουν μόνο σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ξέρετε μόνο τὰ μισά. Οἱ ἰδεαλιστές αὐτοί, ποὺ ἔχουν ἐγκαταλείψει τὰ πάντα, δὲ στέλνουν τὰ παιδιά τους νὰ καταταχτοῦν στὸ στρατό, δὲν προσφέρουν ὅλο τους τὸ εἶναι γιὰ τὸν κοινὸ σκοπό, δὲν δεσμεύονται ἀπ' τὴν παράδοση ποὺ λέει ὅτι οἱ νόμοι ὑπάρχουν γιὰ νὰ τοὺς ὑπακούομε!

Μόνο, ποὺ δὲν πρέπει ποτὲ κανεὶς νὰ τιμωρήσει ἕνα Ἀναρχικὸ γιὰ παράβαση τοῦ νόμου. Τοὺς ἄλλους ἐγκληματίες, ναί. Γιατὶ θὰ κάνουν μεγάλες διαμαρτυρίες καὶ μπορεῖ ἀκόμα νὰ δολοφονήσουν καὶ τὸ δήμιο κι ὅλοι οἱ διανοούμενοί μας δὲν θὰ ποῦν «Τί φρίκη!», θ' ἀναστενάξουν ὅμως καὶ θὰ ποῦν «Ἀλλοίμονο! Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἐλευθερία οὔτε δικαιοσύνη στὴν Κίνα!»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

Οἱ Κινέζοι 'Αναρχικοὶ πίστευαν πάντοτε στὴ χρήση αὐτοῦ ποὺ ὀνομάζουμε «τερρορισμό»*. 'Επειδὴ κατηγορήθηκαν γιὰ ἀσυνέπεια γιὰ τὸ ὅτι, ἐνῶ ἀντιτίθονταν στὸ μιλιταρισμό, ὑποστήριζαν ὅμως (κι ἐκτελοῦσαν) δολοφονίες, ὁ Λὴ Σὶ Τσὲνγκ ἔδειξε ὅτι:

«Ὁ Μιλιταρισμὸς εἶναι τὸ μέσο ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ἰσχυροὶ θυσιάζουν τὴ ζωὴ καὶ τὴν περιουσία τῶν ἄλλων γιὰ νὰ συντηρήσουν τὴ δική τους ἐξουσία καθὼς κι ἐκείνη τοῦ Κράτους. Κατὰ συνέπεια εἶναι ἄδικος καὶ πρέπει νὰ ἐξαλειφτεῖ. Ἡ ἐπαναστατικὴ δολοφονία, ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, εἶναι ἡ θυσία ἑνὸς ἀτόμου γιὰ τὴν ἐξόντωση τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητας ποὺ ἐπεχτείνει ἔτσι τὰ κοινὰ δικαιώματα τοῦ κόσμου. Αὐτὰ τὰ δυό, ὁ μιλιταρισμός, κι ἡ ἐπαναστατικὴ δολοφονία εἶναι τόσο ἀντίθετα ὅσο εἶναι δυὸ διαφορετικὰ πράγματα».

(Αὐτὴ ἡ παράγραφος περιέχεται στὶς περίφημες «ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ» του στὶς ἀντιρρήσεις).

Μιὰ ἄλλη ἀντίρρηση, στὴν ὁποία ἀπάντησε ὁ Λή, ἦταν ὅτι ἡ ἠθικὴ κατακραυγὴ θ' ἄλλαζε τὸ Αὐτοκρατορικὸ καθεστώς. Πολλοὶ νεαροὶ Κινέζοι ποὺ φοιτοῦσαν στὴ Γιαπωνία, αὐτοχτόνησαν σ' ἔνδειξη διαμαρτυρίας ἐνάντια στὴν κυβέρνηση (μιὰ ἐνέργεια παρόμοια μ' ἐκείνη τῶν Βουδιστῶν μοναχῶν ποὺ αὐτοπυρπολήθηκαν στὸ Βιετνάμ, στὸ πρόσφατο παρελθόν. Στὸ ἄρθρο του «Πάνω στὴ χρησιμότητα τῆς αὐτοχτονίας», ὁ Λὴ τοὺς πρότεινε:

Σ.τ.Μ.: Τρομοκρατία.

«Ἂν σεῖς οἱ συνάνθρωποί μου βλέπετε πραγματικὰ στὸ θάνατο τὴν ἀπάντηση γιὰ τὰ διάφορα προβλήματα, γιατὶ δὲν ἀκολουθεῖτε τὰ βήματα τοῦ Ρώσικου Τερροριστικοῦ Κόμματος, σκοτώνοντας ἕνα ἢ δυὸ ληστὲς τῆς ἀνθρωπότητας, σ' ἀντάλλαγμα τοῦ θανάτου σας; Εἴτε πέσει κανένας στὴ θάλασσα εἴτε ἀποκεφαλιστεῖ (ἡ ποινὴ ποὺ ἐπιβάλλεται σὲ περίπτωση δολοφονίας) εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα. Ἀλλὰ ἔχουν διαφορετικὸ ἀντίχτυπο. Ἐνῶ ἡ πρώτη περίπτωση δὲν φέρνει κανένα ἀποτέλεσμα καὶ τὸ πρόσωπο ποὺ ἀφορᾶ πεθαίνει ἁπλῶς σὰν ἕνας θαρραλέος ἄνθρωπος, ἡ ἄλλη ἔχει ἕνα μεγάλο ἀντίχτυπο, ἰδιαίτερα πάνω στὴν Κινέζικη ἰθύνουσα τάξη. Γιατὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἀποτελεῖ ἕνα ἀπ' τὰ εἰδικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν Κινέζων ἐπισήμων. Κοντολογῆς, στὸν εἰκοστὸ αὐτὸ αἰώνα, ἂν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ ἐξοντωθεῖ ἔστω κι ἕνας ληστὴς τῆς ἀνθρωπότητας κι ἐλαττωθεῖ ἔτσι ἡ ἔχταση τῆς διχτατορικῆς ἐξουσίας, τότε θὰ πλησιάσει περισσότερο ὁ χρόνος ποὺ θὰ γίνει ἡ Μεγάλη Κινέζικη Ἐπανάσταση...».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ′

Σὰν ἕνα κομμάτι ἐντελῶς ἄσχετης μὲ τὸ θέμα μου πληροφόρησης, μπορεῖ κανένας ν' ἀναφέρει ὅτι ἡ σημερινὴ δημοτικότητα τῶν «Κινέζικων» ἑστιατορίων στὴ Μεγάλη Βρεττανία καὶ τὸ αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ Κινέζικα φαγητά, ἴσως νὰ ὀφείλουν τὴν καταγωγή τους στὸ τεϊοποτεῖο ποὺ ἱδρύθηκε στὸ Παρίσι στὰ 1902, σὰν μέσο χρηματοδότησης τῆς ἀναρχικῆς προπαγάνδας! Αὐτὸ ἐνισχύθηκε φυσιολογικὰ ἀπ' τὸν σύγχρονο τουρισμό, ποὺ ἔχει κάνει τὶς γαστρονομικές μας συνήθειες πιὸ κοσμοπολίτικες. Ἡ ἰδέα, ὅτι οἱ Κινέζοι φοιτητὲς ἔπρεπε νὰ πᾶνε στὸ ἐξωτερικὸ γιὰ νὰ μελετήσουν τὴ σύγχρονη βιομηχανία καὶ νὰ αὐτοχρηματοδοτοῦνται ἀπασχολούμενοι μὲ τὴν Κινέζικη μαγειρική, προέρχονταν ἀπ' τὸν Τσὰνγκ Τσίνγκ Τσιὰνγκ, τὸν ἀναρχικό.

Πολὺ λίγοι εὔποροι Κινέζοι ἑστιάτορες μπορεῖ νὰ τὸ ξέρουν αὐτὸ σήμερα!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ'

Μιὰ περίεργη ἀλλὰ πολὺ διαφωτιστικὴ πλευρὰ τῶν ἔργων τοῦ Πὰ-Τσίν, ποὺ δὲν παρατήρησε ἡ καθηγήτρια Λάνγκ, ἔπεσε στὴν προσοχή μου ἀπὸ ἕνα φίλο ποὺ ἐπισκέφτηκε τὴν Κίνα στὰ 1947. Κάποιος ἀπ' τοὺς Κινέζους συγγραφεῖς τοῦ παραπονέθηκε γιὰ τὴ δυσκολία ποὺ ἔκρυβε ἡ μετάφραση πολλῶν Ρώσικων καὶ Πολωνικῶν μυθιστορημάτων, ποὺ ὀφείλονταν στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ περιεῖχαν ἑβραϊκοὺς χαραχτῆρες συνήθως μὲ μορφὴ καρικατούρας, τοῦ τύπου «Φάγκιν»*. Ὅμως ὁ Κινέζος ἀναγνώστης εἶχε ἤδη μιὰ προκαθορισμένη γνώμη γιὰ τοὺς Ἑβραίους κι αὐτοὶ οἱ φανταστικοὶ ἑβραϊκοὶ τύποι τοῦ φαίνονταν ἀπίστευτοι. Τὸ σφάλμα, εἶπε, ὀφείλεται στὸν Πὰ-Τσὶν ὁ ὁποῖος ἐγκωμίαζε πάντοτε στὰ ἔργα του τὸν ἡρωϊκό, ἀγωνιστικὸ κι ἐντελῶς ξεκομμένο ἀπ' τὴν ἀστικὴ κουλτούρα Ἑβραῖο. Ἀφοῦ διάβασα τὴν ἀνάλυση τῆς καθηγήτριας Λάνγκ, ἀντιλήφθηκα ὅτι οἱ μόνοι Ἑβραῖοι ποὺ εἶχε συναντήσει ὁ Πὰ-Τσὶν ἦταν στὸ Παρίσι, ὅπου τοὺς γνώρισε μέσα σὲ κύκλους τοῦ ἀναρχικοῦ κινήματος καὶ πουθενὰ ἀλλοῦ. Δὲν ξέρει τίποτα γιὰ τοὺς θρησκευόμενους ἢ τοὺς ἐμπορευόμενους Ἑβραίους. Ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ἐμφανίζεται σὲ διάφορα μυθιστορήματά του καθὼς ἐπίσης κι ὁ Ἀλέξανδρος Μπέργκμαν. Κι ὁ μεγάλος του ἥρωας (στὸ «Θαλασσινὸ Ὄνειρο») εἶναι ὁ Σολομὼν Σβάρτσμπαρτ, ἕνας Ἑβραῖος ἀναρχικὸς ποὺ δολοφόνησε στὸ Παρίσι τὸν Τσαρικὸ στρατηγὸ Σίμον Πετλιούρα, ἐκδικούμενος τὶς σφαγὲς ποὺ ἔγιναν στὴν Οὐκρανία στὰ 1919-1920. Ὁ Πὰ-Τσὶν εἶχε ἀκόμα ἐπινοήσει μιὰ Κινέζικη λέξη, Μαυρογένης (Σβάρτς-μπάρτ, Χσία τσοὺ πὰ τὲ) γιὰ νὰ περιγράψει τοὺς Ἑβραίους ποὺ ἦταν πάντοτε «ἀδούλωτοι», ἀντὶ γιὰ μιὰ λέξη ὅπως, λόγου χάρη, «ἀνορθόδοξος».

Σ.τ.Μ.: Ἕνας ἀπὸ τοὺς κεντρικοὺς χαραχτῆρες τοῦ ἔργου «Ὄλιβερ Τουίστ» τοῦ Καρόλου Ντίκενς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε'

Ἡ Ἔμμα Γκόλντμαν ὑπῆρξε ἀντιπρόσωπος τῆς C.N.T.-F.A.I. στὸ Λονδίνο. Στὰ χρόνια 1936-1939, σὰν ἔμπιστός της ἄνθρωπος στὸ Λονδίνο, ἦρθε ἐπίσης σ' ἐπαφὴ μὲ τὸ Κινέζικο Ἀναρχικὸ Κίνημα. Ὁ Πὰ-Τσίν, φυσικά, ἦταν παλιός της φίλος (ποὺ τὴν περιέγραψε σὰν «πνευματική του μητέρα»). Ὅταν οἱ Βρεττανοὶ Ἀναρχικοὶ θέλησαν νὰ στείλουν ἐθελοντὲς στὴν Ἱσπανία, ἡ C.N.T.-F.A.I. τοὺς ἀπότρεψε. Δὲν ἤθελαν νὰ «ἀπογυμνώσουν» τὸ ἀναρχικὸ κίνημα στὸ ἐξωτερικό, ὅπου εἶχαν τόσο λίγη ὑποστήριξη, γιὰ νὰ ἔχουν ἁπλῶς μερικὲς ἑκατοντάδες ἢ χιλιάδες πρόσθετα στὸ ἑκατομμύριο περίπου τῶν μαχητῶν ποὺ διάθεταν στὴν Ἱσπανία. Οἱ 25 ποὺ μπαρκάρησαν δὲν βρίσκονται σ' ἐπαφὴ μὲ τὴν ὁμάδα τῆς Σαγκάης. Τελικά, νομίζω ὅτι μόνο ἕνας Κινέζος ἔφθασε στὴν Ἱσπανία. Ἦταν ἕνας χημικὸς ποὺ κατεῖχε μιὰ θέση κλειδὶ στὴ βιομηχανία. Ὅταν ἔπεσε ἡ Βαρκελώνη, ζήτησε τὴ Βρεττανικὴ ὑπηκοότητα καὶ παραδόθηκε στὸ Βρεττανικὸ ναυτικὸ (σὰν πολίτης τοῦ Χὸνγκ Κὸνγκ) καὶ κατόρθωσε νὰ φύγει. Ἕνας Βούλγαρος ἀναρχικός, ποὺ πολέμησε στὴν Ἱσπανία καὶ πέθανε ἀργότερα σὲ μιὰ Γαλλικὴ φυλακή, βρέθηκε στὴ Σαγκάη (σὰν ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πολέμου καθὼς ἀπελάσσονταν ἀπ' τὸ ἕνα λιμάνι στὸ ἄλλο). Κοιτάζοντας (χωρὶς νὰ καταλαβαίνει) μιὰ ἀφίσα διάκρινε ἕνα γνώριμο πρόσωπο — τὸν Μπονεναβεντούρα Ντουρούτι! Ἦταν μιὰ ἀναμνηστικὴ ἀφίσα γιὰ τὸ Συνέδριο τῆς 19ης Ἰουλίου. Αὐτὸ τὸν ὁδήγησε νὰ βρεῖ μιὰ φιλικὴ συμπαράσταση καὶ νὰ μπορέσει νὰ πάει σὲ μιὰ νέα χώρα, τὸ Μεξικό.

Κυκλοφόρησαν

1) ΒΙΛΧΕΛΜ ΡΑ·Ι·Χ Οἱ ρίζες τῆς σεξουαλικῆς καταπίεσης
2) ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ '75 Ἐργατική Ἐξουσία ἢ Κρατικὸς Καπιταλισμός;
3) ΠΕΤΡΟΥ ΚΡΟΠΟΤΚΙΝ Πρὸς τοὺς νέους
4) ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ Ἡ Παρισινὴ Κομμούνα κι ἡ Ἰδέα τοῦ Κράτους
5) ΗΛΙΑ ΠΟΛΙΤΗ —273ο C + ΤΙ; ('Αντεργκράουντ κόμικς)
6) ΡΟΥΝΤΟΛΦ ΡΟΚΕΡ Ἀναρχισμὸς κι Ἀναρχοσυνδικαλισμὸς
7) ΛΑΜΠΕΡΤ ΜΕΛΤΣΕΡ Τὸ Ἀναρχικὸ κίνημα στὴν Κίνα

Κυκλοφοροῦν σύντομα

ΠΙΕΡ ΖΟΖΕΦ ΠΡΟΥΝΤΟΝ Δοκίμια πάνω στὴν Ἰδιοκτησία καὶ τὴν Ἐπανάσταση

ΛΑΜΠΕΡ ΚΑΜΥ Καταπίεση κι ἐξέγερση


η καταγωγη του αναρχικου κινηματος
στην κινα
το <<γιαπωνεζικο>> κινημα
η επανασταση του 1911
η κομμουνα της Σαγκανς
η γιαπωνεζικη εισβολη
ο παγκοσμιος πολεμος
το κινημα βγαινει στη παρανομια
πολιτιστικη επανασταση
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΓΛΑΥΚΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ